

o aferi in to je najmočnejša argumentacija za zahtevo St. Radiča

Politične vesti

Kako so pokopali generala Brusilova.

Aleksej Aleksejevič Brusilov je bil lo pobožen človek in je izrazil željo, naj ga pokopljejo po pravoslavnih cerkvenih obredih. Ker pa je revolucijonarni vojni svetj sklenil, da priredi pogreb na svoje stroške, je nastalo teovno vprašanje, kako naj se kombirajo cerkveni pogreb s civilnim, da bi delovala tudi rdeča vojska. Ceremonij pogreba se je določil tako le: krsto so nesli v spremstvu duhovnikov najbližjih sorodnikov in prijateljev pokojnika v cerkev, kjer so se izvršili cerkveni obredi in govori. Potem so odnesli krsto na generalovo stanovanje, ker je že čakal vojaški spoved, ki je potem krenil na grobje, toda brez pravoslavnih svečnikov. Cerkvenemu predru je prisostvovalo ogromno število naroda, bivših častnikov, poznanih in prijateljev pokojnega generala. Pred se je spremenil v spontano ma-

nifestacije napram pokojniku. Zlasti je naglasjanje patriotizma Brusilovega napravilo ganljiv vtis na prisotne. Veneč zveze sovjetskih republik je imel napis: »Častnemu zastopniku starega pokolenja, ki je vsa vojna izkustva posvetil službi zveze združenih sovjetskih republik in rdeči vojski.« Krsto odločeno s vencem in travo v red sv. Jurja, so vozili na lafeti. Veneč revolucionarnega vojnega sveta so nosili slušatelji vojne akademije. Na Kropotkovi ulici se je pridružila sprejema oficijelna deputacija revolucionarnega vojnega sveta. Ni pa bilo drugih odličnih predstavnikov vlade. Prijatelji, vojni tovariši pokojnega v svetovni vojni so bili presenečeni, da nista ne italijansko, ne francosko diplomatsko zastopstvo poslalo na pogreb svojih zastopnikov. Naglašala se, da je Brusilov s svojo znano veliko ofenzivo v letu 1916 v veliki meri razbremenil fronte zaveznikov. S

čehoslovaški strani je diplomatsko zastopstvo doposlalo deputacijo štirih članov.

Na groblju so odložili krsto z lafete in je bil Brusilov pokopan zopet po cerkvenem obredu, a vojaštvo je izkazalo pokojniku vojaške časti. Nad grobom se je med drugim S. Konaček zahvalil Brusilovu v imenu Slovanstva, ki je svoječasnito tako pričačevalo od pobra, ki ga je pokojni general povzročil avstro-ogrski vojski. Tako je bil dne 19. marca 1926. pokopan eden velikih ruskih mož iz prejšnje dobe: čestit Rus, odlični vojak in vojskovodja, iskren rodoljub, hraber borec čestit in dober človek! Da je po vojni prevzel nalogo preosnovne ruske vojske, ni bil razlog morda v tem, ker bi odobral sovjetski režim, marveč — glasom njegove lastne izjave — ker je ljubil Rusijo in je hotel, da bo dobro pripravljena za obrambo pred vnanjimi sovražniki.

predstavili moč in veličino Sokolstva, marveč tudi dokaz o trdnosti narodnega občanka čehoslovaškega naroda in o odločnosti velikega števila Čehoslovakov: služiti ima veliki misli in spoštovanosti. V sokolskem stadionu bo prostora za 120.000 gledalcev in bo skupno s sodelujočimi zbranih 150.000 ljudi. Skupni stroški za vsa prireditve 88 milijonov Kč. To gigantsko delo se pripravlja in se izvede brez vsake subvencije od strani države. To je ponos Sokolstva, ker bi vsako podporo od zunaj občutilo kot lastno slabost.

O stalnem izseljevanju v Jugoslavijo

Kaj mora izseljenec, ki se za stalno izseli v Jugoslavijo vedeti in kako korake mora napraviti glede izvoza svojega blaga?

— Naše stališče glede stalne izselitve naših ljudi iz naše dežele smo že ponovno izrazili v našem listu.

Vztrajamo trdno na tem, da naj naši ljudje ostanejo doma, da jim je tudi dana možnost živeti, samo da omeje svoje prekomerne izdatke s tem, da se zopet povrnejo k predvojnemu varčevanju ter da ozdravijo od povojne lahkotnosti. V tujini, čeprav v bogatejših krajih, se redko kateri izmed naših ljudi znajde zadovoljen v dotičnih razmerah in se vanje vživljuje. Nekaj gloje na njem in le redko doseže isto zadovoljnost kot doma.

Za one, katerim ni obstanka v tej zemlji ter zlasti za one, ki so si trdno zabili v glavo, da se izsele v Jugoslavijo, posebno pa v Bosno, pa podajamo par navodil, da si prikrajšajo razne mučne neprijetnosti z raznimi carinskimi uradi.

Predvsem pa opozarjamo naše izseljenke, da so jako previdni pri nakupovanju posestev v novem kraju. Ravno zadnje čase je prišlo k nam par nesrečnežev, ki so v banjaškem okraju v Bosni naselili raznim goljufijam, ki so jih očitanih za denar izkupljen za zemlje doma. Sedaj so reveži na cesti. Prodali so dom tu pri nas doma in nimajo ga ali pa ga imajo zelo revnega v novem kraju.

Posestvo, ki ga kupuješ v novem kraju, ni kosa, škat ali pa sukno, ki ga kupiš v petih minutah v trgovini. Ko prideš na ogled v novi kraj, ne kupi kar od prvega ponudnika in posrednika, razglej se, pobara pri Slovincih, ki so že naseljeni v dotičnem kraju in ki tamkajšnje razmere dobro poznajo. Pa tudi ne veruj slepo enemu samemu našemu domačinu, naseljenemu v novih krajih, četudi je še tako poznan. Obrni se na več naših ljudi, bodi oprezen in raje žrtvuj več dni, tudi tednov, da mesece, predno si kupiš posestvo. Pomni, da pomeni kupiti posestvo vstop v novo življenje, ki te bo spremljalo do groba. Pogreška, prenapetost in tem trenutku ti zagreni celo preostalo življenje in namesto da bi ušel domačim težkostem in težavam v naših tukajšnjih primorskih krajih, si nakopelš novih po lastni krivdi.

Ne veruj niti reklamam po časopisju. Časopis sprejema reklamo, pa ne odgovarja zanjo. Ti pa, ki bi preveč slepo verjel raznim posredovalcem za nakup posestev, oglašeni v časopisju, pa ne bi odgovornost ne le nam, ampak tudi bodočnosti svoje družine.

Vse preveč hlastno, na vrat na nos so odpravljale mnoge kmetijske družine v Jugoslavijo, kot da bi za njimi gorelo. Odsila je ena družina iz vasi na Vipavskem in kot da bi završal plamen v slamnati strehi je planila izseljenška mrzlica po celi vasi. Družina je tekmovala z družino glede nakupa posestva, kot da bi se bali, da zmanjka zemlje; odvažali so pohištvo, pridelke, poljsko orodje, ne da bi imeli pojma o izvoznih carinah, o uradovanju carinskih uradov, odpošiljanju vagonov itd.

Na prošnjo onih, ki se tudi odpravljajo v Bosno ter radi žalostne izkušnje njihovih predhodnikov smo se obrnili na vodilne carinske uradnike v Ljubljani, ki so nam pisano sporočili sledeča pojasnila in podatke:

»Ravno te dni smo imeli na carinarnici šest družin Slovencev iz Italije, ki so se selili v Bosno. Natovorjen so imeli en železniški vagon, kjer so imeli svoje pohištvo. Dokumenti, ki so jih prinesli, so bili zelo pomanjkljivi, pa so ubogi ljudje mledovali, naj se jih usmilimo ter jih rešimo, da morejo potovati dalje proti Banjaluki.

Naše jugoslovenske carinarske oblasti so pa do skrajnosti natančne glede dokumentov, v katerih morajo biti izpolnjeni vsi pogoji za oprostitev carine. Uradniki cariniki sami prevzemajo s slabimi dokumenti vso odgovornost nase, ako vzamejo v uradovanje take pomanjkljive priloge, ter se zato otrejajo carinjenja in vračajo prošnje pristojnemu administrativnemu odseku, da se točno drži obstoječih predpisov. Vsa zadeva se na ta način zavlačuje in izseljenici trpe veliko škodo radi stojnine, ki pri železnici teče po 24 urah; vse to samo radi pomanjkljivih dokumentov.

Dostikrat morajo iskati na policiji izpolnitve prošnje z dodatno klavzulo. To zopet traja. Nekateri so peljali s seboj lovške puške. Zato je treba imeti dovoljenje od armijske oblasti v Zagrebu. Za trije pa baje celo od ministrstva poljoprivrede. Ako tega ni, mora izseljenec čakati dneve in dneve in tačas se mu večata na njegov račun stojnina vagona in ležarina v carinskih železniških skladiščih.

Prilagamo vzorec prošnje. Ako je izseljenec predložil natančno izpolnjeno in opremljeno, kot smo naznačili, ga brez dvoma odpravimo v enem dnevu naprej. Izseljenec naj ne pošilja blaga naprej na ta način, da bi oni potan za blagom romali. Tukaj pri nas je stojnina vagona in ležarina v carinskih skladiščih precejšnja. Zato je najbolje, da izseljenici potujejo z izselitvenim blagom ali pa da vagon odpošljejo in čakajo nanj v Ljubljani. Medtem ko čakajo na vagon, si priskrbe dokumente in prošnjo. Oni, ki imajo posestvo kupljeno v Bosni, priložijo lahko potrdilo od županstva in seznam vidiran od županstva, namesta potrdil od policije.

Take navete nam dajejo cariniki na carinarni v Ljubljani. V prihodnji številki priložimo tudi vzorec prošnje kot jo zahtevajo carinski uradi. V slučajih, da bi

izseljenici potrebovali še nadaljnih pojasnil, jim jih rade volje priskrbi tajništvo političnega društva »Edinosti« v Gorici, ulica Carducci 7, I.

Društvene vesti

— **Fev. dr. Majdrih-Prosek.** Izlet v Vel. Repen. Vsi člani in članice se snidejo točno ob 1. uri pop. v društveni dvorani. Odhod točno ob 1. uri in četrt. Naj nihče ne izostane. Isto velja za S. D. »Primorje« in hazenašice. »Vsi, ki jim je mogoče v kroju!« — Odbor!

— **M. D. Rocol** priredi danes izlet v Padriče. Odhod ob 13. uri izpred kons. društva v Rocolu. Z ozirom na to, da je namenjen izlet onim našim vrlim tovaršim, ki odhajajo k vojakom, pozivamo vse članice in članice, da se ga udeležijo v čim večjem številu.

— **M. D. »Vilava« - Konkonec** priredi, kakor že javljeno, danes popoldne običajni letni izlet v Bazovico, in sicer na Bane, Trebče, Gropado, Padriče, Bazovico in nazaj. Zbirališče »Pod hrastom« na Konkonec; odhod ob 1. uri.

— **M. D. »Zarja« Rojan.** V torek redna seja, na katero so vabljeni voditelji vseh odsekov. Naj nihče ne manjka! V sredo sportni sestanek.

— Danes se vrši društveni izlet v Sv. Križ. Zbirališče ob 13. pri Rojanskih obokih, odkoder se odide skupno na postajo. Vabljeno so vsi člani in prijatelji društva. — Odbor.

Klub Esperantistov — Križ želi vesele velikonočne praznike vsem članom in prijateljem društva.

Vsled zasebnih zadržkov nekaterih članov se bo vršil poslovilni večer fantov - vojakov v sredo dne 7. t. m. ob 8. uri zvečer v društveni krčmi. — Predsednik.

SPORT

SPORTNO UDRUŽENJE

Osrednje Sportno Vodstvo

Uradno poročilo

Seje dne 27. marca in 1. aprila 1926

Dovoljenje tekem: Naknadno Adria-Roiano F. C.

Zahvala: Zahvaljuje se S. D. »Edinosti« Udrugi za poslano sliko kongresa.

Pravilnik Hazene: Pravilnik za prvenstvene tekme se odobri.

Lahka Atletika: Javljamo, da se bo 25. t. m. vršil vzpodbudni »cross-country«.

T. V. L. A. imalo nalogo pripraviti pravilnik in organizacijo. — 10. maja t. l. se bo vršil L. A. »meeting« S. U., T. V. L. A. izvrši isto pravilnik in organizacijo.

Kolesarstvo: Javljamo, da se bo vršila 2. maja t. l. vzpodbudna dirka. T. V. K. imalo nalogo pripraviti pravilnik in organizacijo.

Sedež S. U.: Začetni s torkom 6. t. m. bo naš urad prišel poslovati v ulici Guido Zanetti 1, I. nadst. desno, in sicer vsak dan od 9 - 12 in ob nedeljah od 8 - 12.

Poziv: Pozivlj. se g. Pavlovic, da se redno udeležuje sej S. O. V.

Demisija: G. Spacal odstopa s svojega mesta v S. O. V. Sprejeto.

Seje: V sredo točno ob 21. uri seje vseh tehničnih vodstev in Saveza sodnikov v novih prostorih. Odsotni se bodo smatrali za odstopajoče. V četrtek točno ob 21. uri seje širšega odbora I. (O. S. V. in načelniki vseh T. V.). Prisotno mora biti celo T. V. N. Proti odsotnim bomo postopali po poslovniku. Tudi v novih prostorih.

VOŠČILA VSEM ČLANICAM VOŠČIMO VESELE VELIKONOČNE PRAZNIKE.

O. S. V.

Koledar turnih tekem prvenstva Hazene

Nedelja 11. 4. igrišče Adria: Zarja — Primorje, igrišče Obzor: Prosveta — Adria, 18. 4. igrišče Primorje: Primorje — Adria, igrišče Adria: Prosveta — Zarja, 25. 4. igrišče Adria: Adria — Zarja, igrišče Primorje: Primorje — Prosveta.

Koledar returnnih tekem prvenstva Hazene

Nedelja 9. 5. igrišče Primorje: Primorje — Zarja, igrišče Adria: Adria — Prosveta, 16. 5. igrišče Adria: Adria — Primorje, igrišče Obzor: Zarja — Prosveta, 23. 5. igrišče Adria: Prosveta — Primorje.

S. K. Olimp — Opatija se smatra kot zmagovalka istrskega okrožja.

S. D. Primorje na Proseku.

Danes ob 130 pop. se vrši nogometna tekma med četo »Gentelmanov« sestojeta iz domačih dobroznanih »fikserjev« ter našim najboljšim moštvom.

Za Prosečane bo ta tekma izredno zanimiva, pred vsem ker (naj omenim par glavnih moči!) v četi fikserski igro: dobroznani vratar Ant. Brišček, napadalec Milko Skabar, levo krilo Karl Štoka ter glavna napadalca Ant. Ukmar (parsu) in J. Puntar (Kona). Vsa četa pač iz samih najboljših nogo-metašev.

Torej, Prosečani, vsi na igrišču!

S. K. VAL.

Danes se vrše na Trsteniškem igrišču le trenajzne tekme.

Ob 12.30 nastopijo boys in ob 3.— rezerve »Vala« proti I. četi C. S. Pittori.

Prva četa potiva.

Po tej tekmi ostane igrišče na razpolago hazenašicam v svrhu trenaja.

S. K. Val je bil že v dogovoru s tržaško »Edero« v svrhu odigranja dveh tekem s S. K. »Primorje« iz Ljubljane; žalibog pa se je ta kombinacija vsled dejstva, da igra »Edero« danes v Dolo prvenstveno tekmo, razbila.

Jutri, v ponedeljek ob 3. uri nastopi I. četa »Vala« v prijateljski tekmi proti prvaku IV. divizije F. C. Roiano. Za to tekmo vlada veliko zanimanje zlasti radi tega, ker vlada med S. K. Valom in F. C. Roiano delj časa neko stremenje po merjenju moči, in to posebno, ker je več sedanjih Valašev bilo sovečasno članjenih v F. C. Roiano.

Tudi bo ta tekma ena zadnjih, v katerih nastopi »Val« v dosedajni formaciji, in to radi tega, ker izgubi radi odhoda v vojaško službo štiri izmed svojih najboljših igralcev t. j. vratarja Stojana, Markoviča, Krpana in Jano Pavletiča.

Pred to tekmo, in sicer ob 1.30 nastopijo rezerve »Vala« proti rezervam F. C. Roiano.

—c.

M. D. Zarja — Roiano.

Jutri ob 11. uri naj se snidejo pred rojanskimi oboki sledeči igralci II. čete: Stigar, Pokeljšek, Novak I., Novak III., Tencel, Ban, Bucik II., Lozar, Zerjal, Prelec, Keršak III. Odide se skupno na igrišče Obzora. Igralec ki bo manjkal, bo kaznovan z izključitvijo od dveh učinkovitih tekem.

RAPREZENTANCA S. U. - »VICTORIA« SUŠAK

Igrišče »Obzora«, jutri ob 15. uri. Sodnik Sanci

Jutri torej bo napeta radovednost našega ljudstva zadovoljena. Točno ob 15. uri bo sodnik dal znamenje za pričetek kavalerskega sportnega boja med našo »beleo« četo in sušaško »Victorio« Buren in prisrčen aplavz bode brezdvomno pozdravil prvi močniti polet našega nogometa, raprezenatnega v kopici navdušenih naših in boljših enajstih fantov. Trepetala bodo srca srca, kajti izid te tekme mora povedati kaj smo dosegli v par letih neumornega, trajnega delovanja na sportnem polju. Priprani smo, da bomo gledali z zadovoljstvom izid jutrajšnje tekme. Po zadnjih poluradnih informacijah izgleda, da obljubo jutri bele majice sledeči igralci: Radnja, Škilan, Mamič, Brišček, Tomažič, Morar, Jug, Drobnik, Zadnik, Mašek, Muha, Rezerve: Golob, Skok, Temine in Pavlič. Jutri torej, vsi brezizjemo na igrišču Obzora (Montebello — gostilna Nicheito).

S. D. »Obzora« v S. K. »Victoria« — Sušak. (Igrišče »Obzora« v Rocolu nasproti gostilni Nicheito)

Kakor že javljeno, ima danes točno ob 3.30 popoldan S. D. »Obzora« v gosteh sušaški S. K. »Victoria«. Zanimanje za to tekmo je velikansko, saj je vendar to prva tekma te vrste, to je da se meri en vzdan naših mladih nogometaških čet proti tujemski četi. — Korak počez s strani našega »Obzora« je velik, skoraj bi rekli da je drzen, a vendar nas veseli da si je izbral tako močnega nasprotnika, kot je »Victoria« in v naših srečih tui upanje da se bo dobro obnesel in da bode častno odpravil svoj tako težko nadeto si nalogo. — Kdo lo zmaga ali tehnika »Victorie« ali vztrajnost »Obzora«. To bomo videli danes, kajti se podamo na igrišče. Ne verujemo da bi kdo zamudil to lepo priliko, katera bo nudila s tekmo toliko interesantnosti in pa užitka. Zatorej vsi na igrišče »Obzora« naj nihče ne izostane.

S. D. ADRIA

Prvi skupni training lahke atletike se bo vršil 5. aprila 1926. točno ob 6. jutraj na igrišču Adrije (via Calvola — nasproti Lloydovemu stolpu pri Sv. Andreju).

Predstavijo naj se v sledečih disciplinah sledeči atleti, po možnosti ekvipažami:

Brza boja 10 km: Koren, Milič, Macarol, Kravos, Godina, Tornič, Bambič II.

Skok v višino: Smerdel D., Smerdel R., Zafred, Bambič II., Počakaj.

Skok v daljino: Smerdel D., Zafred, Bambič II.

Tek na 80 m: Smerdel D., Smerdel R., Cesar, Kravos, Benedetič, Počakaj, Blažič, Vatovec, Zerjal, Vatovec, Suligoj.

Tek na 400 m: Smerdel D., Smerdel R., Cesar, Vatovec, Blažič in Macarol.

Tek na 1500 m: Bambič II., Vrbec Drago, Rupena, Mahne, Orel, Morel.

Ciklisti na igrišču pri trainingu!

Met kroglice: Godina, Sila, Rebec, Zafred, Mreule.

Met diska: Zafred, Mreule, Bambič II., Stanič, Smerdel, Smerdel.

S. V. A.

V nedeljo izlet proti Bazovici ob 2. uri pop. izpred D. K. D. pri Sv. Jakobu. V ponedeljek ob 2. uri in pol izlet v Boršt, odhod istotam. Vabljeno prijatelji društva. — Odbor.

M. D. Zarja — Rojan.

V sredo se bo vršil sestanek vseh nogometašev I. in II. čete. Ker bodo važne točke na dnevnem redu, naj nihče ne manjka. Razpravljale se bo o nadaljnjem razvoju nogom. odseka.

Iz tržaškega življenja

Pretep radi ženske

V neki gostilni v ulici Madonna del Mare je včeraj popoldne sedela pri ručnem vinnu vesela trojica, obstoječa iz dveh moških in mlade, dasi ne posebno brhke ženice; moška sta bila 31-letni Fran Dremelj, stanujoč v ul. Riborga št. 43, in 33-letni Just Sedmak, rodom iz Sv. Križa pri Trstu, oba premogarja in dobra znanca; identiteta Evine hčerke, ki jima je delala družbo, pa nam ni podrobneje znana. Nekaj časa se je trojica zabavala v najlepši slogi; moška sta pila in pri tem pridno dvorila prijateljici, ki jima je iz ljubezni vračala prijaznost kakor je pač vedela in znala. Zdi se pa, da je bil Dremelj pri dvorjenju srečnejši od tovariša, kar pa je vzbudilo ljubosumnost poslednjega. Lepe sloge je bilo kmalu konec. Sedmak se je hotel na vsak način odkriti nadležnega tekmeča; da doseže svoj namen, je obdolžil tovariša, da mu je izmaknil 50 lir. Sedmak je sicer na vse pretege trdil svojo nedolžnost, a ni mogel potolažiti ljubosumnost tovariša. Moža sta se pričakala nekaj časa, končno pa sta v družbi ženske zapustila gostilno. Prerekanje se je nadaljevalo na ulici in se končno razvilo v pretep. Ker Sedmak z golimi pestmi ni bil kos nasprotniku, je pograbil debel kamen in z njim ponovno udaril Dremolja po glavi. Neviteškemu dvoju so napravili konec orožniki, ki so Sedmaka odvedli na hladno, dočim je Dremelj moral iskati pomoči v mestni bolnišnici, kjer mu je zdravnik obvezal krvave bunke, ozdravljive v 10 dneh.

(Dalej na VII. strani)

DNEVNE VESTI

Srečne in zadovoljne praznike

želimo iz srca vsem našim čitateljem, sotrudnikom in vsemu našemu narodu. Želimo še posebej rojakom, naj — kljub vsem neugodnostim in težavam trenutka — preživijo te dni v tistem moralnem ravnesju, ki odklanja vsako malodušje. Trdna bodi v nas vera v pravičnost naše stvari. A trdna vera je, ki zmaga. Kdor veruje, se ne pogubi!

Uredništvo in upravlništvo »Edinosti«.

Današnja številka »Edinosti« obsega osem strani. Prihodnja številka izide v torek ob navadni uri.

Za našo deco!

Od nekčaj živi v našem zavednem ljudstvu hvaljevredni običaj, da se ob važnih in svečanih prilikah spominja »šolskega društva«. Živa je zavest, da je le od samopomoči odvisen naš obstanek, zato prav radi žrtvujejo naši rodoljubi — vsak po svoji moči — narodnim ustanovam.

Med najvažnejše — pravzaprav je glavna — se prišteva »šolsko društvo«, ki mora skrbeti za naša naraščaja — za našo bodočnost. — Ta skrb za vzdrževanje naših vrtec, naše narodne šole, kjer dobivajo naši najmlajši zdravo in zadostno hrano, zahteva ogromnih stroškov, katere črpa »šolsko društvo« edinele iz prostovoljnih prispevkov in darov. Apeliramo na vso našo javnost, da tudi ob priliki teh praznikov ne pozabi tega prekoristnega društva. Vsak še tako majhen dar se hvalježno sprejme!

„Ugrabljenе Sablinke“ prepovedane

Z ozirom na odredbo tržaškega prefekta, ki prepoveduje predstave v vseh dvoranih, ki so v bližini gostilne, so prepovedane tudi predstave dramatičnega odseka »Čitalnice« pri Sv. Jakobu in lahko rečemo vse slovenske predstave v tržaški pokrajini. Ostane pri tem. Čas bo govoril!

Odredba za dilake-novince letnika 1906

Vojno ministrstvo je s svojo poslednjo odredbo pooblastilo poveljnike vojaških okrožij, da še nadalje sprejemajo prošnje, ki se tičejo podaljšanja roka za vstop v vojaško službo iz študijskih razlogov. Take prošnje smejo vlagati dijaki-novinci letnika 1906 do dneva, ko bodo odšli k svojim polkom posamezni novinci navedenega letnika.

Priglasitev novincev letnika 1906 h kolonijalnemu četam

Vojno ministrstvo je odredilo, da novinci letnika 1906 lahko odslužijo svojo navadno osemnajstmesečno službovanje v Libiji, kamor se pošljejo bodisi službeno, bodisi na podlagi prošnje. Vsi novinci, ki se priglasijo za štiriindvajsetmesečno posebno službovanje, dobe ob svoji priglasitvi pri okrožju na račun nagrade za priglasitev sto lir predujma. Prošnje tako za navadno kakor za posebno službovanje, se morajo vložiti čim prej, seveda se jim morajo priložiti vse listine, navedene v vpoklicnem razglasu. Priglasiti se morajo navedeni novinci dne 28. aprila. (V toliko naj se izpopolni in popravi objava, priobčena v »Edinosti« od 2. aprila 1926, št. 79).

Urniki trgovin in javnih lokalov za velikonočne praznike

Na velikonočni ponedeljek bodo vse trgovine odprte samo do 13. ure, brivci pa bodo delali do 13.30.

Za javne lokale pa je kvetura določila naslednji urnik, ki velja za velikonočne praznike: 1) hoteli, restavrant, gostilne I. vrste, bufeti, kavarne, prodajalnice slačolela in bari ostanejo odprti do 2. ure; 2) gostilne II. vrste, ljudske kavarne, ljudske kuhinje, mle-

GORIŠKA MATICA

Še je čas, da se naročite na knjige, ki jih izda književna zadruga »Goriška Matica« za leto 1927. Prijavite se pri poverjeniku, ki nabira naročnike v Vašem ali pa v sosednem kraju! Ako bi ne bilo pri Vas nobenega poverjenika, sporočite nam osebo, ki bi morebiti prevzela naše poverjeništvlo. Za pet lir dobite zraven koledarja še tri druge knjige. Za dodatni dve lir dobite knjigo o sv. Francišku, čigar 700-letnica se praznuje letos. Obzem dobiti možnost, da lahko zadenete kako nagrado, med katerimi navajamo bankovec za 500 L, zlato verižico, elegantno namizno garnituro za čaj, kipe, slike, knjige itd. Vsak koledar bo namreč opremljen s številko, in meseca marca 1927 izrobane številke bodo dobile prej navedene nagrade. Kmlau se zaključiti nabiranje naročnikov, zato se naši ljudje še enkrat opozarjajo na »Goriško Matico«.

SMRTNA KOSA.

V petek je umrla v Trstu gospa Marija Stanič, ki je bila v svojem življenju zvesta družica svojemu soprogu Stefanu in skrbna mati svojim otrokom, katere je vzgojila v strogo narodnem duhu. Mnogobrojno občinstvo, ki se je včeraj udeležilo njenega pogreba, je dokaz, da je pokojnica uživala globoko spoštovanje pri vseh, ki so jo poznali. Želimo pokojni njeni duši, preostalih pa naše iskreno sožalje.

ZA UPOKOJENCE JUŽNE IN DRŽAVNE ŽELEZNICE

Udruženje državnih upokojencev opozarja upokojence Južne in državnih železnic, da se požurijo ter predložijo svoje rekurze pred zadnjim tekočega meseca. Podrobnejše navse v tem oziru daje avv. Bianchi v Trstu, ul. Torre Bianca 27, ki je pripravil tudi zagovarjati pravice prizadetih pred pristojnimi oblastvi. Na omenjenega odvrednika se morejo obrniti tudi oni, ki ne prejema nobene pokojnine in ki niso še prejeli nikake odpravnine.

Voščila naših vojakov.

Vesele velikonočne praznike voščijo starišem, bratom, prijateljem in dekletom, vojak iz Julijske Krajine, službojuči pri radiotelegrafnem polku v Rimu.

Ažman Lavo, Rojan — Bradat Rudolf, Kačič pri Divači — Čehovin Leopold, Gor. Branica — Cirin Franc, Cerklje — Česnik Franc, Zagorje na Pivki — Gregorčič August, Dekani — Kinkela Ivan, Jordani — Kuštrin Gabrijel, Pečine — Nardin Josip, Standrež Nežič Angelj, Buzet — Okroglič Anton, Kanal — Rušč Venceslav, Sturje pri Ajdovščini — Sakšida Marjan, Trst — Savili Andrej, Tolmin — Wolf Peter, Petrovo Brdo.

Velikonočna priloga „Edinosti“

Veliki petek

Nad poljem siv in mračen dan
visi kot žalen pajčolan,
razpet z neba do brega.

Čez tiho vas in temni gozd
se ulegla težka je bridkost
in v srce zemlji sega.

Ni pesmi iz človeških grl,
odkar je Krist v trpljenju umrl
na križu sredi mraka.

Zašlo je solnce za zaton
in v linah onemeli zvon
vstajenja ure čaka.

Ko v njem razvezal se bo glas,
čez polje pojde, gozd in vas
spet novo hrepenenje.

Iz src bo planil vrisk in smeh,
radost, žarela bo v očeh
in z nami šla — v življenje!

Velikonočno jagnje

(Odlomek F. V. Ratti-jevega »Judeža«,
tragedije v 3 dejanjih s prologom:
»Muka« - II. dejanje, II. slika, II. prizor)

Prevedel Hanibal Škerl

(Po odhodu Janeza in Andreja se Peter približa k mizi, kot bi jo hotel pripravljati. Judež obstane presenečen z mošnjo v roki, zamaknjen v praznoto.)

PETER (ga gleda): Hej! Kaj pa delaš tukaj, z mošnjo v roki, stojš na eni sami nogi? Si kot štorčija... (vstopi sluga s prtom in posodo) Glej: evo ti pridnega dečka s prtom in posodo... Pomagaj mu... Ti si bolj varen praznovan in pojedin kot jaz... (slugi) Ali je jagnje tolst?

HLAPEC: — Je mlado, a lepo... (odide).

PETER (Judežu, ki je spravil mošnjo pod haljo, a se še vedno ne gane): Ej!... Govorim s teboj!

JUDEŽ (preudarno): Simon... Povej mi... Se ti ne smili jagnje, ki bo ubito za Veliko noč? Tako belo, tako drobno, tako ponižno... ki ima na ustnicah še okus materinega mleka... Se ti ne smili, da mora biti zaklano?

PETER (začuden in nekoliko v zadregi): E, no... seveda se mi smili, ubogo... Ko pa je usoda taka... In Veliko noč Gospoda je vendarle treba praznovati. Jagnje je edino, a ljudi, ki imajo jesti njegovo telo, je mnogo. A zakaj to? Ne bi li želel, da se zakolje jagnje?

JUDEŽ: — Ne — Poslušaj... Imaš prav, ko praviš, da je usoda taka in da je Veliko noč vendarle treba praznovati — prav imaš. In vendar, pogledj onega človeka...

PETER (Kateraga? Ah, saj je odšel...)

JUDEŽ: — Da... Ni ga... Pa to ni važno. Jaz ga vidim... Ne pnega, ki je bil tu-le. Drugi je. Dečko je, služabnik, kakršnih bo mnogo nocoj... ki ga je gospodar poslal, da zakolje jagnje... Glej: že ga ima v rokah... in ga tišči, da ne uide... in čuti v svoji bližini toploto njegovega telesa in srce, ki mu močno utripa... In jagnje, med potjo; obračano opetovano svoj beli gobček k njemu in ga gleda z onimi mehki očmi, ki so iz mleka in hijacint, ki so motno nebo... In giblje svoje bele ustne... in zdi se, da pravi: »Kaj sem naredilo slabega? Zakaj me ubijaš?« In — oni človek ne ve, kako bi pričel, da bi mu zasidil nož za vrat. In omahuje... in se ustavlja... in skuša izgubljati na času. Rad bi se vrnil... Želel... Želel bi, da bi bil gospodar poveril ta posel komu drugemu... Ali ga obsojaš?

PETER (ganjen, a še bolj v zadregi): — Ne, ubožca. Človek je, z dobrim srcem... In če bi ga ne zaklal...

JUDEŽ: A?... Ker bi ga tudi lahko ne zaklal, kajne?

PETER: Seveda!

JUDEŽ: Praviš? A... a gospodar mu je to ukazal... Velika noč je... Gostje že čakajo... In končno jagnje je eno samo...

PETER: — E seveda... mora ga zaklati...

JUDEŽ: — Res?... In — glej: njemu ob strani stopa slepec, reven slepec... in dober, več? dober... Ki pa mora napraviti isto pot kot hlapec... In vsak krat, ko začuti, da se je ustavil, ga vzpodbuja, ga dreza... mu pravi: Hiti! Hiti!... Zakaj se ustavljaš, tepec? Hiti!

PETER (ga prekine): Slabo! On nima nobenega ukaza, ki bi se mu moral pokoriti.

JUDEŽ: — Seveda... A ubožec: slep je... On ne ve: on ga ne vidi, jagnjeta: on ni kriv. In tudi oni drugi ni kriv: takšen je ukaz njegovega gospodarja... Kaj ni res?

PETER: — Seveda, ne. Niti on...

JUDEŽ: — In niti gospodar ne: Velika noč je...

PETER: Seveda, ne. Niti gospodar ne...

JUDEŽ: In takole... ne da bi bil kdo kriv, jagnje je zaklano...

PETER: Ali nehaš vendar? Kaj naj pomeni vsa ta zgodba?

JUDEŽ: Kaj hočeš? Tako... Me tako teži izvesti vse, kar je dobrega in kar je slabega.

PETER: Zgodbo o jagnjetu povej Učeniku... Ti bo že on povedal...

JUDEŽ (kakor zase): E... Učeniku povem... seveda povem...

PETER (zapazi hlapca, ki se vrača): Evo ti služabnika s posodo in ostalim.

JUDEŽ (hlapcu, na tihoma): Povej mi... Si li zaklal jagnje?

HLAPEC: Ne še. Pa to je stvar trenutka. In tako bo mehkejša.

JUDEŽ (Petru): Slišiš? Mora ga še zaklati... Ali mora?

PETER: Seveda! (hlapcu) Pojdi, pojdi! Zakolji ga. Pozno je že.

JUDEŽ (hlapcu): Si li slišal? Pozno je!... Zakolji ga! Zakolji! (Obrne oprezo Petru hrbet in hoče oditi).

PETER (ga zapazi): Ah! Odhajaš sedaj? In kam greš?

JUDEŽ: Pogledat... Pogledat, kako bo to storjeno! (Odide).

Fran Zgur:

Velikonočna

On, ki je kakor Solnce čist,
umira tam na križu Krist.

On, ki je pot, življenje pravo,
je nagnil truden sveto glavo...

Kdo ga umoril je? Povej!
Kdo zloben bil tako brez mej?

Kdo rano v levo stran mu sunil?
Kdo Njemu v lice božje pljunil?

Iz rane, leve tam strani,
kipi mu roža, sveta kri;

puhti mu roža odrešenja,
krvi napoj, in vir življenja...

A ljudstva tema krog in krog
kriči: »Dol stopi, če si Bog!«

In val strasti se k Njemu vzpenja
in s sramotenjem nič ne jenja — — —

Kdo Ga umoril je? Povej! — —
Duhovnik veliki in farizej — —

ta kasta, gneva in krivice
našuntala je Nanj množice;

zavist, napuh in gnev in črt,
Boga-Sinú je gnala v smrt!

Glej, tam na križu zdaj umira,
mu gasne moč, oči zapira...

Z močjo gasnočo baš se zdaj
razbojniku objubi raj...

On, človek-Bog, pravic dobrote,
ljubezni Bog, zaslon sirote...

Pod križem krik, kot besni val
sovraštva je objel druhal — —

Strupeni sad na suhi veji,
ubili so Ga farizeji — —

so Pisma ga nezmotniki,
a nikdar ne — rabotniki:

On ljubil, spoštoval je delo,
siroti brisal pot raz čelo;

On ljubil luč je, pot višin,
sovražil laž je, grob temin...

Brezdomce On v višine kliče,
a zlobne v tmine med mrliča!

V objem nas vabi razprostrti, —
premagal je na križu smrt!

On, človek-Bog, pravic dobrote,
ljubezni Bog, zaslon sirote...

Skoz noč zdaj bliska sveti križ,
pravičnim pot je v paradiz.

A farizejev glej, zalega,
preživih sanj nemirnemu létu
za suknjo se Njegovog krega — —

Gre z Judom v tempelj zgoča vest,
zlatnikov v tempelj vrže pest — —

Reko mu farizeji stari:
Ti, Juda glej, — kaj to nam mari!

A sveti križ blešči, blešči — —
Na veji Juda tam visi!

France Bevk:

Spomin

Bilo je pred Veliko nočjo...

Strnjeni v umazane tesne vrste, nato-
vorjeni kakor živali smo marširali po
blatnih in širokih ruskih cestah v nove
pokrajine. Ne kakor ujetniki, ampak
kakor zmagovalci nad ljudmi, ki so po-
ložili orožje in se niso hoteli več boje-
vati!

«Vsi smo bratje!» so dejali naši ge-
nerali in korakali v pokrajine, v kate-
rih je orožje vzbujalo prezir in gnjus.
Isti prezir in gnjus smo vzbujali tudi
mi, strnjeni v vrste, umazani in trudni,
izvršujoč povelje naših generalov.

Marširali smo dalje skozi vasi in me-
sta, čez ogromna polja razpeta preko
razgibane zemlje, ki je bila videti, ka-
kor da jo dviguje neznana skrita sila.

Ob potu so stali ljudje in so nas gle-
dali. Naše puške, naše topove, naše
konje in naše vozove. V zaničljiv izraz
so se zvile njih ustnice.

«Ali greste na izprehod? Lepa in ši-
roka je ruska zemlja, dolgo boste mo-
rali hoditi...»

Mi pa smo marširali dalje...

In smo videli žensko, ki je stala pred
ognjiščem in se izogibala naših lačnih
obrazov, ki so požirali krompir.

«Teda vas ni bilo, dokler so stali naši
možje na fronti. Zdaj ste prišli, ko smo
mi vrgli orožje našim častnikom pod
noge. Domov bi šli. Ali nimate žen in
otrok?»

Vsak izmed nas je imel svojce. Poleg
tega se je bližala Velika noč. Ali zapo-
ved generalov je bila drugačna. Mi še
nismo dozoreli za vstajenje...

Marširali smo dalje...

Pred mestecem, ki je spalo v položni
kotlini, smo se ustavili v predvečerju in
videli, kako je zrastel iz mraka človek,
ki je pričel govoriti v ruskem jeziku o
svobodi, o uporu, o svetovnem miru...

«Vi se greste bojevati? Nihče več se
ne bo z vami bojeval. Vi ste naši gostje,
ne sovražniki...»

Beseda je padla v srce in se užigala
kakor raketa... Naslednje jutro smo
marširali dalje...

Stopili smo v hišo plavalaslega člo-
veka, ki se je pravkar vrnil z daljnega
bojišča in je sedel ob ognjišču in pe-
stoval otroke. Ko je zagledal orožje, je
posadil otroke na tla in planil:

«Ne orožja v hišo! Pustite puške v
veži. Potem vstopite in — mir z vami!
Nočem, da moji otroci poznajo orožje...»

Marširali smo naprej, naprej... Stopi-
li smo na vlak in zopet z vlaka... Vi-
deli smo okostja poginilih konj in sve-
že mrliča, iz katerih ran je lila še sveža
kri... Od povsod, iz zemlje, iz živih in
iz mrličev, je velo isto začudeno vpra-
šanje:

«Ali ni konec vojne? Čemu ste nas
izdali, ko smo položili orožje? Pojdite
domov! Pojdite domov!»

Mi pa nismo bili ljudje. Mi smo bili
stroj. Poznali smo eno samo srce in to
srce je bil general. Ta pa je veleval
drugace... Marširali smo dalje...

Prikazalo se je jasno nebo, solnce je
vzhajalo bolj zgodaj, južna drevesa so
zelenela, v globini je ležalo črno mor-
je... Ustavili smo se. Ogromno mesto se
je širilo pred nami, po njem so se pre-
takale neoborožene množice...

Bila je Velika noč... Po ruskih cer-
kvah se je oglašilo ubrano zvonjenje, ki
se je prelivalo v čudovito godbo in spre-
menilo takt hoje in utripanje srca...

Mi smo stali nepretrgoma za pirami-
dami pušk, naboje smo imeli na sebi
in čakali... Polagoma, skozi skrita vrata
je prihajal čar zvonjenja v naša srca
in odprl okno človeškemu čustvu.

V nas, v katerih je po silni utripalo srce
generalovo, v nas, ki se nismo sramo-
vali vkorakati v deželo brez orožja, med
ljudmi, ki so nas obsipali z zaničeva-
njem, ker smo oslepili njih upanje in
vero v naše človeštvo...

Bili smo kakor madež na velikonoč-
nem veselju. Kakor grenka beseda v
veseli uri. Zato smo se zdeli majhni
vprico njih. Ne oni, mi smo bili sužnji.

«Trak-ta-rak-tak-tak!» se je glasilo iz
mesta. Strljala je naša patrolja na
glavem trgu in ranila tri ženske. To je
bil naš velikonočni pozdrav tem tujim
ljudem, ki so praznovali mir...

Velikonočni zvonovi pa niso nehali
zvoniti...

Ferdo Plemić:

Luč na gori

(Velikonočna bajka).

Na strmi skali sanja Repentabor,
okajen starokraški grad; črnkasto zi-
dovje gleda nemo na šumo pod seboj.
Oj to grmčije! Kam se je vsesalo s svo-
jimi koreninami, od kod si krađe hra-
no, ko ni zemlje niti pol pedi? Pekoče
solnce obliva s svojimi žarki grad in
goščo in one rjave lise med kamenjem,
kraške njivice, čudež vseh čudežev, in
one zelene madeže med puščavo, ob ka-
terih se človek prime za čelo in pre-
mišlja:

«Kaj je naredil, za božjo voljo, kraški
kmet? Ali je res obložil svoje travnike
s kamenjem, da mu jih ne odnese
burja?»

In preko vsega trepete prozoren, viš-
njekast vzhod, kraški zrak, čist, suh
in zdrav. Nevidno se ziblje, valovi tak
mehko kakor deviške grudi preko vse
te planjave, da te navdahne radost, ko
te objema. Le tam ob silni skalnati raz-
poki se prekotali v temne globočine;
tam stoji stari, prastari kamnolomni,
kjer je nekoč trgjal človek s svojima šib-

kima rokama sivkaste škrlti kos za ko-
som materi zemlji iz naročja. Tišina
vseposvoda, le tu in tam se oglasi gozdni
pevček in njegova pesem velja tebi
Kras. Oj Kras!

Jeklo zapoje. To je konjska podkev,
ki udarja ob grušč vijugaste poti. Zdi
se, da odmeva od nekdaj. Da res! Ko sto-
paš po teh tleh, te večkrat vara občut,
da ti bobni pod nogama. Morda ven-
darle ni prevara? Pod tabo je drugi
svet, svet s svojimi zakletimi dvora-
nami, s svojimi okamenelimi prebival-
ci, s svojimi dolinami, s svojimi sote-
skami, prepadi, s svojimi zagonetnimi
rekami, s svojimi šumečimi slapovi.
Bajka pod milim solncem, bajka tam
doli v večni temini, in na tem bajnem
svetu moj rod, moj slovanski rod, ki se
krčevito bori s skopo grudo; stoletja že
— stoletja še.

Prešernih dni zlate razigranosti ni
videl še noben Kraševac, veselih malo,
trdih obilo. A kljub temu je ohranil
neko čudovito čustvo do te zemlje.

Povest naj vam povem, iz davnih dni
pravljico, mogoče nikomur še znano,
mogoče pozabljeno že kdaj. Kje sem
doznal zanjo, tega ne vem več povedati,
a vse se mi dozdeva, da mi jo je zašepet-
ala na uho kraška vila, visoka in
žarkooka, tedaj ko sem stal na Volniku
ter gledal na lepi svet pod seboj.

Nekoč je bilo, takrat je živel v Repen-
tabru trden kmet, ki so mu rekli Grča.
Ni se bal znoja, ni se bal žuljev, stopal
je za svojo živinico in brazdal zemljo
dan za dnem, leto za letom, premišljen,
tih in vendar kljubujoč nezgodam ka-
kor očrneli tabor tamkaj vrh skaline.
Prišli so hudi časi in z njimi stiska v to
deželo, ali kmet Grča je le molčal, in ko
so sosedje jadikovali bolj in bolj, jim je
dejal:

«Možje, najhujše ni in še bomo potr-
peli in še bomo pretrpeli tudi to nadlogo
kakor sto drugih. Verjamem pa, da
pride nekoč lahko najhujše. Vendar to-
liko mi boste zaupali, da bom jaz spo-
znal ta brezupni hip mnogo prej negoli
kdorkoli med vami.»

«Res je,» so pritrdili sosedje, »star si
in izkušeni; kraško solnce te je rodilo,
kraško vino te je dojilo. Ti nam daj
znamenje, kdaj prikipi sila do vrha, in
tedaj bomo vrgli motiko na ramo in šli
bomo po božjem svetu in iskali si bomo
grudo, na kateri bomo lažje živeli.»

«Prav,» je dejal oče Grča. «Mojo hišo
tam gori v tabru poznate vsi. Prav na
robu, na oglu stoji in ozira se po Krasu
kakor enooka stara čarovnica. Evo,
dokler bom jaz živ in dokler ne bo sila
najhujša, bo žarela v temino vso noč
svetla lučka iz tega okna. Dokler žari,
spite mirno; ko ugasne, naj nas vodi
milostljivi Bog.»

In tako je bilo od sedaj naprej. Ves
božji dan so vzdihovali bedni kraški
kmetje v solncu in v vročini, ki je pla-
hutala od razbeljenih skal, luknjiča-
vih, od nevremena preglojenih, kakor
je bilo že preglašeno od nezgod njihovo
zaupanje. Trpeli so ves božji dan. A ko
je legla megla na zemljo, ko se je po-
slovlilo solnce od kraških obronkov, ko
je tmina zagrnila šume in polja in travi-
nike in njive, in skalnate goličave v
enakomeren plašč, se je sto in sto svet-
lih oči ozrlo tja gor v Repentabor, v
okajeni starokraški grad, ali blesti še
ona mala, še ona zadnja lučka člove-
škega upanja s strmega hriba dol na
planjavo.

In svetlo je žarela noč za nočjo. In
noč za nočjo so s težkim vzdihom ali z
olajšanim srcem legli trudni robotniki
k počitku. In prijetne sanje so jih zabi-
vale v spanec, in drugo jutro jim je bilo
lažje.

Kmet Grča pa se je med tem staral.
Moči so ga zapuščale, noge so mu odpo-
vedale in težko je sodel. Nič več ni mo-
gel dol v dolino. Presedal je pred svojo
kočo na gladkem kamenu. Izročil je že
vse skrb in gospodarstvo sinu in svojo
dušo je izročal še Stvarniku. Le ena
sama skrb ga je še navdajala — da ne
bi nikdar ugasnila luč v njegovem
oknu, luč ki je tako čudovito dvigala
pogum v srcih njegovih sosedov daleč
na okrog. In predno je umrl, je zakli-
njel svojega sina, naj pazi na to luč, naj
je nikoli ne zanemari, ker ona mu bo
vlivala pogum v srce in moč v jeklene
mišice.

Sin, postaven in koščan, mu je segel
v roko in obljubil mu je in ni pozabil.
Ali ko je on umrl, je zapustil vnuka, ki
mu ni bilo dosti mar za stare šege in
navade. In tudi nekoliko skop je bil in
nekoliko boječ.

«Kaj bo ta večna luč v moji hiši,» je
zagodrnjal nekoč proti večeru, ko so
ravno razlivali zvonovi svoj zadnji po-
zdrav preko trudne grude. «Ta reč
stane in sumljiva tudi lahko postane
temu ali onemu.»

Napel je lici in upihnil je svetli pla-
menček. In isti hip je bolestinu zaječalo
po večernem vzhodu, ker isti hip je po-
čil zvon tam na nasprotnem rebro, tam
v Avberju. Isto noč ni bilo mirnega spa-
nja po Krasu. Završelo je preko pla-
njave, kakor bi pridivljale ostudne večje
iz podzemskih jam. In zdelo se je, da
hodi brezmejen obup krog belih selišč.

Fran Zgur:

Blesti se vzhod

Blesti se vzhod... iz njega val
gorečih žarkov svet je planil —
In solnce — plug je zaoral
in bok neba je z ognjem ranil...

Na zlato šla mu je perot
ptic lahkokrilih pesem živa,
zapela potniku na pot —
odpel ji log je, gaj in njiva...

Bog, božjih žarkov roj prvi
v puhteča nedra zemlje mlade,
in rast in blagoslov deli —
tja k solncu dviga skrite nade!

Oj, ogenj sveti padi v grud
in zlata tam razsej semena —
Kipečo pesem kani v trud,
na slavo svojega imena!

— s —

Pri maši

«Dovoli, da te prekinem», je rekel
prijatelj.

Pogledal sem iz časnika, On je nada-
ljeval:

«Poglej; kamor se ozreš: solnce, živ-
ljenje, pomlad. Ob takem pogledu me
obide, kakor bi jaz edini kvaril ubra-
nost vesoljstva. Predstavljaj si, kako
neznosno bi bilo, če bi vseh tisoč pet sto
milijonov ljudi, ki so jih do danes na-
šli na svetu, bilo popolnoma meni
enaki!»

Stala sva pred starim, okrušenim
gradom in gledala na mesto in planine.
Mimo so hodili šetavci, gručema in po-
samez; ob zidu se je solnčilo nekaj brez-
poselnih ljudi; po rebri mimo samotne-
ga jesenovca so se podili in prekonica-
vali otroci.

«Strašno so tvoje predstave», sem od-
krito priznal.

«A če gledam druge», je razlagal, «se
take slike brž razblinijo. Pogled na pri-
mer tole žensko.»

Pomignil je z brado proti revno, a
čedno oblečeni šetavki, stopajoči po pe-
šeni stezi kakih dvajset korakov pod
nama. Okrogli, lilasti klobuček se je
mirno družil z nevsljivim, temnosivim
krilom, ki je spodaj kakor nad dvema
grlicama umerjeno valovilo nad skrom-
nima čevljkoma.

«Ali jo poznaš?» sem vprašal.

«Morda bolje nego tebe.»

Zdaj je stopala mimo naju. V roki je
nosila črno torbico in se je spotoma
razgledovala po okolici. Njeno lice je
bilo še mlado, prijetno in pokojno; te
tri lastnosti so bile tako srečno ubrane,
da je lahko veljalo za lepo, dasi je bilo
jasno, da temelj tej lepoti ni stroga
pravilnost, temveč srčna dobrota.

«Poznaš jo bolje nego mene, pa je niti
ne pozdraviš,» sem se začudil, ker se
prijatelj ni zganil.

«Pazdravljam je ne. Poznam jo pa le.
Znanje ni medsebojno. Ona mene ne
pozna. Taka znanja so včasih še bolj
zanimiva.»

«Njih cena je bolj slovstvena,» sem
ga skušal podražiti. «Tako poznati
tudi jaz Kleopatru in Semiramido.»

«Dvomim. Kleopatru in Semiramido
poznaš samo po tem, kar so ti o njih
navtežili zgodovinarji in pesniki. Nik-
dar

vsa ta prešerna radovednost ženski, ki je pravkar šla mimo naju.

Stala je na tlaku pod menoj in oko ji je važno in skrbno begalo zdaj po otčinu temnomodrih klobukov, zdaj se je pogrezalo v črno vezano, zlato obrobljeno mašno knjigo. Zveza je bila očitna. Bila je to poveljnica mlade, smejavne, ne prepobne četice modrih klobukov. Videlo se je, da bi se rada poglabila v mašne molitve, a se ji to noče povsem posrečiti, ker mora z očmi obenem krotiti neugnanke pred seboj.

Polagoma se je nagajiva četica malo unesla in poveljnica se je spet zagledala v molitvenik. Pogled mi je nehoté zdrknul preko njenega ramena ter se začudil nenavadnim črkam v njeni knjigi. Molitvenik ni bil tiskan, temveč pisan. Tej ženski torej ne zadostujejo tiskane molitve, ki so dobre za župnike, škofe in celo za papeža samega? Spisala si je poseben molitvenik, da se svojemu Bogu bliža po svoje, ne po shojenih cestah in prašnih poteh?

Od okna pod stropom je padalo toliko svetlobe, da sem lahko razločil njeno pisavo. Rabila je tesno pismo, razločno in lahko čitljivo. Dobro se spominjam prvih besed: „Dragi! Edini! Ali srkaš jasne planinske sapice ali blodiš po nedogledni ravnini? Kako zavidam vsako travico, ki se je tvoja noga dotakne, vsak prašek in vsak kamenček pod tvojo stopinjo!“

Bila je očividno zelo ženska molitev. Take molitve niso namenjene Bogu na oltarju.

„Sodim, da bo vendar bolje, če nehaš,“ sem skušal zaježiti njegovo zagovornost. „Če bi bila molitvica vedela, da ji bereš čez rame, bi ti bila svoje molitve gotovo pred nosom zaprla.“

„O tem ne dvomim. Ker pa jih ni zaprla, sem še bolj prepričan, da mi je hotela usoda pripraviti z njimi prijetno urico ter mi razkazati — prelestonega metuljčka. Ne boj se, da ti razgrnem kakšne kočljive intimnosti. Če nam slučaj pričara lepo dušo pred oči, ne obračajmo ji hrbta, ne bodimo pretirano obzirni. S tem bi le dokazali, da je nismo vredni. Veselimo se njene lepote in odškodujemo se malo za neštete druge čemerčnosti v življenju.“

„To tvoje modrovanje bi se lahko imenovalo duševna sladkosnednost.“

„Krsti ga, kakor hočeš. Sramovati se mi ga ni prav nič treba. Sicer ti nobene druge njene molitvice ne morem več dobesedno navesti; spominjam se le njih vsebine. Ko je obrnila stran, se je prikazal datum: 20. julija 1917. Naslednji odstavek so imeli poznejše dneve istega leta. Nekje sem našel približno takole izraženo misel: „Zgrajaj se, dragi, nad svojo trdosrdnico. Pomisli: ne morem si želeči, da bi ne bilo vojne. Vojna mi je dala tebe. Brez tebe pa bi bilo moje življenje piškava lupina brez jedra. Kako nas sreča dela nečloveške! O, da bi nihče, nihče ne trpel, da bi vsi bili srečni kakor midva, da bi vsi blagoslovljali vojno kakor midva! Krasen nezmišljen, kaj? In vendar je v njem toliko nezavedne, a pristne in resnične logike, da človeku le taki vzkliki pomagajo iz obupa, če hoče razmisliti pomen zadnje ali katerekoli prejšnje vojne in vobče vsega, kar se je ljudem na svetu že primerilo.“

„Vse se da zagovarjati in proslavljati, a še lepše se da vse obsoditi,“ sem skomiznil z rameni.

„Ne, spoštovani skeptik,“ je odkimal; „vse ne. Glavno je, da pride kdaj človek do trenutka, ko si prizna: zdaj je življenje vredno, da ga živim. Ta ženska je vojni iztrgala tako spoznanje. Zaklenila ga je v svoj dnevnik, ki ji je sveteljši od evangelija in molitvenika. Kolikor sem tu in tam se ujel iz njenih zapisov, si njeno zgodbo lahko takole izobličim:“

Vojne zmede so iz daljnih krajev zanesle v njeno okolico moza, ki je bil poprej zelo nesrečen in se mu niti sanjal ni, da ga čaka v tujini, kamor je šel le uničevanju in smrti naproti, nova, nepoznana sreča. Spoznala sta drug v drugem tisti vzor, ki nam vsem, naj si to priznamo ali ne, lebdi neprestano pred očmi, ki ga, čisto nezavedno, zmerom iščemo in ga tako izredka najdemo. Oba sta bila tem srečnejša, ker jima je usoda vrgla to darilo nepričakovano v naročje ob času splošne pogibe, umiranja in strahot. Kakor dva otroka, ki ob trgatvi v senci na travi obirata velik, sladke grozd, tako zobjeta tudi onadva najlepše, najslastnejše jagode z grozda najvišje ljubezni. Zvečer se shajata v parku ob ribnjaku, posedata pod visokimi platanami, poslušata slavca v bližnjem grmovju in daljno bobnenje topov, štejeata zvezde in poljube in zdi se jima, da je teh za sto in sto nebes, a za njiju še zmerom premalo. Snideta se na pojedini in igrata vsej družbi varljivo glumo, kakor da se ne marata, dočim vsak delec njunega bitja vriska od notranje blaženosti. Ona pride o bellem dnevu na njegov dom; z izbranim ponosom se mu preprosto ponuja in odmika in oba izkrešeta drug iz drugega najsvetlejši iskri ljubzenskih čustev. Dolžnost pokliče njega drugam. Po burnem slovesu ostane ona v svojem kraju in čaka njegove vrnitve, snujoč si nove, lepe slike skorajšnjega svidenja.

Med branjem je večkrat zaprla knjigo in pogledala pobožno na oltar. Človek bi bil mislil, da z globoko zbranostjo sledi nekrvavo daritev. A gotovo je v duhu izpopolnjevala pomanjkljive besede v dnevniku ter si ob njih živeje slikala doživljanja, ki jih je njena roka le begotno zabeležila. Tu in tam se stalo v knjigi nerazumljivo znamenje ali nerazrešna kratica, iz previdnosti, da bi nepoklicane oči ne mogle prodreti v njeno svetlišče, ako bi zapiski zašli v nepravne roke. Čim dalje je brala, tem več je bilo takih znamenj in tem česče je ob njih zapirala knjigo. Tako je že sama poskrbela, da nistem mogel prekoračiti mejá dopustne neskrupulnosti; tvoja prejšnja bojazen je bila prazna. Vendar sem prepričan, da se tudi v teh znamenjih ne skriva nič takega, kar se ne bi skladalo z zdravdo, do dna pošteno pristnostjo njenih ostalih besed.

O njenih varovankah sumim, da so kdaj skrivoma pokukale v njen molitvenik. Njih oziranje, drezanje s komolci in pridržano bhitanje je včasih pomenilo naravnost: „Glej, že zopet bere svojo mašo. Ej, me dobro vemo, kakšna je ta maša. Hm, hm — zatopljena, seveda, pa ne v oltar.“ Njih vedenje je bilo bravko čisto zmotilo, da jih je sware pogledala. Včasih se je tudi prestopila, kakor bi sumila, da ji kdo bere preko ramen. Enkrat se je celo previdno ozrla, ali ne škilijo odkod neskrupulni pogledi; tedaj sem se malomarno ozrl drugam, kakor da nje vso mašo še videl nisem. Pomirila se je in jaz sem lahko še nadalje opazoval — izpreminjasto žarenje metuljnih kril.

Prebral sem le nekaj njenih strani. Trobenta se je ostro razlegla pod oboki in množica se je zazibala k izhodu. Sosedja je spravila molitvenik v ročno torbico, pomignila z roko svojim deklicam, klenila, se pokrižala in odšla slovesno za njimi. Nehote se mi je vrnilo vprašanje: „Bog ve, ali niso še mnoge druge brale iz takega posebnega molitvenika?“

„Ti rad sumiš,“ sem odvrnil. „Ne, govorim po izkušnji. Gotovo je, da ima vsak človek svojo posebno mašo. Tudi ženska, ki moli leta in leta iz pravega molitvenika, zapre večkrat knjigo, da se po svoje pomeni z Bogom. In ta Bog ni zmerom tisti, ki je na oltarju.“

Vodni curek nad ribnikom se je mavril v solnce, otroci so se glasno podili po zeleni travi pod samotnim jesencem, po pešeni stezi je v dalji odhajala proti mestu vitka, lahkotna ženska postava. Daleč zadaj so v sinjem loku blestele planine.

Marjan Sever:

dno duše ponižanega in užaljenega, četudi si tega ni hotel nikoli priznati.

Napredoval je v toliko, da mu je dala to sličico «v spomin», kakor je rekla, pustila, da jo je včasih prijel za roko, celo poljubil je enkrat, ko je njegovo prekipelo čustvo premagalo neokretno bojazen, toda predobro je čutil, da je samo on tisti, ki ljubi, koprni, trpi. Ona pa je ostala vedno enako mirna, hladna, dostojna.

Olga je bila hči edinka iz uradniške rodbine. Častilcev ji ni manjkalo, morda so jo ti tako razvili, da je sprejemala profesorjeve iskrene ljubezenske izraze s takšno zanj žaljivo ravnodušnostjo. Vendar pa ga ni odbijala. Zdelo se je, kakor da ga hrani za vsak slučaj, če drugega ne bo. Bržkone je čakala «princea», kakor mnoga dekleta do neke starosti. Ko se pa z minevanjem let vedno jasneje pokazuje, da se je «prince» skujal, tedaj je tudi takle zaljubljeni profesorček dober. Ni dognano, če je spadala Olga v to vrsto deklet, toda ker je imela za seboj že dve pomladni preko dvajsetih, je vsaj lahčen sum upravičen.

Sicer pa je znala biti tudi ljubezniva, nedolžno poredna, celo prisrčna, kadar se ji je zahotelo. Ker pa je bila preveč gotova profesorja in se ni še odločila, kaj naj napravi z njim, je le redkokdaj uporabila zgoraj omenjene lastnosti napram njemu.

To dekličino obnašanje pa je še bolj razvnelo koprne profesorjevo srce. Ona pa se je pasla nad njegovim koprnjenjem, zavedajoč se svoje moči nad njim.

Ko jo je odločno vprašal, ali hoče postati njegova žena, ni rekla da, ni rekla ne. Zvito se je znala izogniti odgovoru, da je vprašanje ostalo odprto.

Včasih se je profesor zavedel dekličine muhavosti. Spoznal je svojo slabost, pa to je bilo samo hipno. Njegovo srce mu je pravilo, da je Olga dobro, plemenito, nedolžno dekle, ki se hoče prej dobro uveriti, ali ga dovolj ljubi. Vsaj tako je sodil po njenih besedah.

Odločno pa je sklenil, da se mora to vprašanje rešiti čim prej. Na sobotnem in nedeljskem izletu v gore je upal, da se znatno približa smrtu.

Majhna družba priložnostnih planincev se je namenila preko Trnovskega gozda na razgledne vrhove. Olgina mlada teta z možem je bila privediteljica izleta. Kakor vse mlade poročne žene, si je tudi ona prizadevala, da bi se Olga kmalu poročila s profesorjem, ki se ji je zdel primerna partija za nečakinjo.

Pred svojo zaljubljenostjo se je profesor veselil planinskih izletov, dasi ni bil nikak hribolazec. Takrat se je veselil izleta samo zaradi Olge. Upal je, da bo imel dovolj časa, da ji obširno razkrije svoja čustva.

Odložil je sliko, si prižgal novo cigareto in pisal Olgi pismo.

Njegova pisma, ki so ostala seveda brez odgovora, je rada prebirala. V pisemih ni bilo niti sledu o profesorjevi boječnosti in neokretnosti. Preveval jih je njegov pesniški duh. Tudi ji je laskalo, da jo neko tako čista, spoštuje, ljubi. Njemu pa so bili ti čustveni izlivi prav potrebni, ker ljubezen ga je zgrabila z izredno silo.

Zaključil je z zatrjevanjem, da se silno veseli sobotnega in nedeljskega potovanja v gore zaradi njene družine. Če je ne bo, ne pojde niti on...

II.

Pozno popoldne so se napotili iz mesta. Nekoliko oblačno julijsko vreme je bilo prav primerno njih potovanju. Bilo jih je šestero: Olgina teta z možem, Olga, profesor Brnič, štiridesetletni davkar Kalc, zakrknjen samec, in neka še vedno življenja žejna vdova, ki si je prizadevala zavojevati trmastega davkarja.

Ko so prišli iz mestnih ulic in imeli za seboj tudi predmestja, so se porazdelili v bočno vrsto po dva in dva in hodili v enakomernem času, prav polagoma, da se ne bi predčasno utrudili in upelah. Vse to po navodilu udobnosti ljubčega davkarja. Moški so nosili dobro nabasane nahrbtnike in vrhnje plašče dam. Vdova je imela pri sebi izvrstno kufalo.

V splošnem so hodili v naslednjem redu: prva sta bila profesor in Olga, nekaj korakov za njima sta hodila Olgina teta z možem, zadnja pa davkar in vdova.

Bilo je že o solnčnem zahodu, ko so prispeli do prvega večjega selišča planote. Ustavili so se, moški so sneli nahrbtnike in prinesli na dan krepljiva.

Ko se je začelo mračiti, so nadaljevali pot do vasi, kjer so imeli prenočiti. Hodili so po lepi cesti, ki je peljala sredi po gozdu.

Razen profesorja, ki ga je podgajala ljubezen, so bili vsi utrujeni. Olga je zastajala, a njen spremljevalec je zastajal z njo. Ostala dva para sta bila že nekoliko naprej.

Zaljubljeni profesor je izabil mrak in Olgino utrujenost za svoje ljubezenske melodije, ki jih vsako dekličko uho rado posluša, četudi ji je dvorilec ravnodušen.

Sedla sta na posekan dobo ob cesti, da se odpočijeta. Olgina teta z možem sta se sedela kakih sto korakov naprej, tudi na posekanem dahu. Davkar in vdova pa sta korakala polagoma dalje. Nastopila noč ju je potihnila, da sta premagala utrujenost.

Skozi temen mrak sta se obrisa njih postav komaj še razločevala.

Profesor Brnič je objel deklico in dejal:

— Olga, ali smem pričakovati, da me boš kdaj ljubila kakor jaz Tebe? Predrami se, Olga, Olguska, bodi moja.

— Ali me zares tako ljubite, gospod profesor?

— Ah, že zopet to vikanje, je bolešno zaječal Brnič.

— Čemu bi se tikala, ko si nisva še nič. Še zaročena nisva.

— Samo od tebe je to odvisno, Olguska. Karkoli zahtevaš, napravim zate.

Kako naj ti dokažem svojo ljubezen?

— Pojdiva, jutri naj se odloči to vprašanje.

Okrog desetih zvečer so prispeli do vasi, kjer so imeli prenočiti. V jedilnici velike gostilne je bilo polno planincev, ki so počivali, da pojdejo še ponoči naprej. Bilo je veselo in živahno. Tudi naša družba se je imenitno zabavala. Celot sentimentalni profesor se je razmahnil in postal razposajen, da se mu je Olga čudila. Bilo je že davno preko polnoči, ko so šli k počitku.

Pred šestimi so bili že na potu proti Kozjemu robu.

Bili so dobre volje in lahkih nog. Na veliki zeleni jasi, stan ji pravijo tamonjši hribovci, so se zadnjič odpočili. Še četrto ur hoda je bilo do vrha in hoteli so spočiti uživati razgled, zakaj vreme je bilo lepo in nebo čisto.

Profesor se je z vztrajno potrpežljivostjo držal Olge, dasi mu ona niti najmanj ne vračala ne njegovih koprnečih pogledov ne prisrčnih besed. Očividno je profesor izbral najslabšo taktiko namram domišljavemu dekletu.

Po kratkem odmoru so nadaljevali pot navzgor. Kmalu so prišli do prve gozdne odprtine, odkoder so že videli vrhove veličastnih gora Julijskih Alp. Dolina je bila očem še zaprta.

Se kratka pot skozi goste, mlado bukovje in bili so na Kozjem robu.

Odprl se je razgled. Globoko pod njimi dolina, naprej zelena Koja, zeleni Porezen, a nad njimi se je dvigala ogromna stena, ki je segala od idrijskih ogromna stena, ki je segala od idrijskih vrhov do Triglava in dalje. V daljavi so jasno razločili trije roglički triglavske kope na veliki planoti.

Sedli so ob robu nad prepadom, ki je padal v brezmejno globočino.

Vsak je po svoje občudoval lepoto, ki se je nudila očem. Vdova in davkar sta zbijala šale nad prepadom, oprijemajoč se varno za drevo, zakonca sta sedla v travo in mirno zrla v solnčno sliko pred seboj, profesor Brnič se je zamislil v daljavo, Olga pa je iskala planinskih cvetic.

Tedaj je nenadoma vzkliknila:

— Oh, rododendron! Pa samo listje, cvetja nič.

Davkar se je obrnil k njej in dejal: — Preveč varno je tu, da bi mogla še katera cvetlica ostati za vas. Kdor koli pride gori, misli, da mora vse potrgati, kakor vi, gospodična Olga, zdajle.

— Zakaj pa naj rastejo, če ne za nas! Seveda, človek misli, da je vse v naravi ustvarjeno za to, da on pokonča sebi v veselje.

— Seveda, človek misli, da je vse v naravi ustvarjeno v zadovoljenje njegovega pokončevalnega nagona.

— Oh, rododendron! Tako lepa cvetlica! Kako rada bi jih nesla cel šopek v mesto!

— Prav nič ni lepša kakor mnoge druge, ki jih imate že nabrane v šopku ali pa doma v vrtu in na oknu. Ker pa rasto tu gori, daleč od naših lenobnih nog v mestu, so lepe, nežne, prekrasne, in tako dalje.

Olga je iskala ob robovih, pa razen obranega grmičevja ni našla, kar je iskala.

Tudi profesor ji je pomagal iskati, pa zaman. Pogledal je naprej proti skrajnemu robu in iskal z očmi.

Tedaj se vnovič davkar oglašil:

— Tam doli, prav na koncu roba, tam so še, prav gotovo. Tja pa je težko priti, zato sme tam rododendron cvesti v svoje veselje. Samo turist, ki je vajen hribov in ima s sabo turistiško orodje, si upa do tja. Kdor pa zna priti do tja, je že pristen planinski hribolazec, ki se mu smilijo planinske cvetlice in jih pušči rajši rasti. Ne bo nič, gospodična Olga, med nami ni takšnega junaka, ki bi hotel tvegati svoje življenje, da ugodimo vašemu pohlepu po rdečih planinskih rožicah.

— Pa so zares tam doli? — je vprašala.

— Stavim, kar hočete, da so.

Nato je profesor izjavil:

— Olga, jaz grem ponje, za vas. — In oči so se mu zablistale.

Deklica ga je premerila s pogledom od nog do glave. Njegova suha, dolga postava se ji ni zdela nič kaj primerna za tako nevarno pot. To je bral profesor v njenih očeh. Nato je pogledala zopet doli proti robu prepada in nevarno rekla:

— Če si upate?

— Za vas vse.

In že je stopal naprej po robu.

Davkar je zaklical za njim skoraj jeno:

— Gospod profesor! Kaj ste zblazneli! Nevarno je, ne pridete do tja. Ni ženske na svetu, za katero bi se splačalo, podajati se v življensko nevarnost, posebno pa za muhe takih le mladih de-

klet. V glavi se vam zavrti, pa boste splavali po zraku doli do Tribuše.

Toda Brnič ga ni poslušal, ampak nadaljeval pot. Vsa družba je gledala za njim. Razen davkarja se ni morda nihče zavedal, kako silno nevarna je tista pot za navadnega zemljana-neturista, ko je bil profesor.

Tisti rob zasluži po pravici ime Kozji rob. Od vrha, kjer so oni sedeli, se je rob nadaljeval v vedno ožjem podaljškem. Na levo in desno navpična stena, več sto metrov visoka. Čim bliže skrajnemu koncu, tem ožja je bila steza. Pri skrajnem robu je bila komaj dve stopinji široka.

Profesor Brnič je spočetka naglo skakal po robu navzdol, potem pa je postal previdnejši, vendar pa so bile njegove stopinje tako gotove, kakor da je v so rodu z živaljo, po kateri se rob imenuje. Prevzel ga je nekakšen zanos, da se ni zavedal nevarnosti. Kakor omamljen je hitel naprej in prišel do konca. Bil je kakih dvajset metrov niže od svoje družbe, ki je gledala za njim.

Naglo je počenil, se sklonil nad steno in resnično: rdeče cvetje se je smejalo v solnčni svetlobi: rododendron.

Počasi in skrbno je odtrgal nekaj vejic in se vzklonil.

In tedaj mu je bilo, kakor da se je zdrnil iz omamnosti, v katero ga je zazibala Olgina podoba. Pogled mu je šinil preko prelepe naravne slike, ki se mu je tu nenadoma odprla pred očmi.

Daleč v ozadju ogromne, v višnjevkasto sivino zavite gore s pobeljenim Triglavom. Pod triglavske planote na desno in levo zeleno hribovje Porezna in Kojece, napyčeno pod njim pa kakih sedemsto metrov globoka dolina, vas, zvonik, reka. Se bolj na desno zeleno planinsko gričevje, izza zelenja drevja so gledale ljubke vasice, zeleni pašniki z belimi pikami: govodom.

Ozračje je bilo gorko, a ne vroče, lahčen vetrič je šumil, kakor da se poigrava, profesor pa je strmel v bajne krasote predse in jo takorekoč vdihaval vase.

Pozabil je na svojo družbo. Vstal je, njegove oči so požirale nepovpisno lepoto, a duh se mu je odvrnil od malenkostnih skrbi in misli, ki so ga še pred kratkim trle in vznemirjale. Pred veličastno naravno sliko je izginila tudi Olgina podoba.

Pogledal je v dolino, globoko pod seboj. Drobna cerkva z zvonikom, raztresene hiše, rečica, vse je bilo videti tako majhno in igračkasto. In vendar se je spomnil, da prebivajo tam spodaj marljivi ljudje, ki se pehajo in trudijo in nič ne vedo za srečo in lepoto, ki kraljuje tu gori. Tako velikega, močnega in srečnega se je čutil tu gori, da je pomolaval one spodaj, zasmilili so se mu trpini, v srcu se mu je obudila ljubezen do vseh trpečih, do vseh onih, ki ne vedo, kaj je sreča, pa koprne po njej do smrti. In tam nekje med tistimi zelenimi predgorji pod ogromno steno je njegova rojstna vasica. Tam so tudi njegovi, ki se ravno tako pehajo in trudijo in ne vedo za srečo...

Nekaj minut je minilo, predno se je zopet vzdrnil. Vnovič je pogledal v globočino. In zopet je videl zvonik s cerkvico, pokopališče vasice ob potoku, in vse tako jasno, kakor da mu je treba samo roko iztegniti in pobrati te igračke ter jih odnesti s seboj v mesto.

Oni gori so ga klicali, toda ni jih slišal. Zdalj ga je začela zanimati globočina...

Nekaj mehkega, toplega in razločnega se mu je začelo pretakati po žilah. Zdelo se mu je, da ima perotnice in da more poleteti tja doli in potem naprej, čez zelenice predgorja, in naprej, visoko gori čez veliko steno triglavske planote in preko Triglava naprej, naprej, v daljavo, kjer je doma prava, resnična sreča... Globina ga je vabila.

Omagoval je. Vedno vabljivejši je bil klic globočine, vedno silnejše ga je vlekel naprej. Že je padal...

Tedaj ga je nekaj pretreslo — zavedel se je, kam ga je gnala razkošna slika. Prebledel je, iz prsi se mu je izvil obupen vzklík, čut samoobrane se je zbudil v njem. Komaj je utegnil še počeniti in se vvesti. Zamislil je, da ne bi več videl globočine, ki se je zdaj bal. Slišal je, kako so ga oni gori prestrašeno klicali nazaj. Posebno davkar je vpil kakor besen, toda Brniču so zdaj odpoedale vse moči.

Polagoma je prihajal k sebi in se zganil. Toda pot nazaj je bila težavna. Plazil se je po vseh starih, se previdno oprijemal skalovja in grmovja, kjer ga je kaj bilo. Ko je prispel do družbe, je mirno izročil Olgi šopek rododendronov, ki ga ni izpustil iz rok niti v največji nevarnosti. Ni izpregovoril besedice.

Vsi so ga obstopili, ga izpraševali, kaj mu je bilo tam spodaj, da ga je toliko časa zadržalo in mu povedali, da so se tresli zanj.

Gospod profesor, — je rekla Olga. Hvala vam za te cvetlice. Nikoli ne bom pozabila, da ste tvegali življenje zame. Oh, kakom sem vam hvaležna. Prisrčno ga je pogledala, a Brnič je molčal.

Hkratu se mu je zazdela njegova zaljubljenost sniščna. Pogledal je Olgo in se začudil. Njen obraz se mu je zdel prav navaden, njene sive oči so bile vodene, plavi kodri smejni, a njena visoka, suha postava neprivlačna.

Pogledal jo je s hladnim, ravnodušnim pogledom, kakor da je to neka

Druga ženska, ne pa ona, po kateri je Fran Zgur: v zadnjih tednih tako kopnel.

Olga je videla ta pogled in njegovo ravnanje. Vendar pa je to pripisovala profesorjevi utrujenosti in potrto- stni zaradi napora in strahu, ki ga je preživel nad prepodom. Nežno je vonjala rdeče cvetlice, dasi so bile brez duha.

Na vsej poti nazaj ni profesor več iskal njene družine. Držal se je rajši prikupnega davkarja in živahne vdove. Toda ker so bili vsi bolj utrujeni od njega in Olge, sta prišla večkrat skupaj, tem lažje, ker je Olga zdaj hotela biti ob njegovi strani.

Ko sta bila sama in daleč od drugih, ga je Olga ljubeznivo pogledala in mu rekla:

— Gospod profesor, zdaj verjamem, da me ljubite, tudi jaz vas imam rada. Profesor ni nič rekel, nič občutil.

Vnovič je izpregovorila:

— Ljubim te, Ivan, poljubi me. Pro- štita mu je ustna, toda ostal je ravnodu- šen in ni sprejel ponudbe.

— Ne verjameš?

Tedaj ga je objela in poljubila, toda ostal je mrzel kakor led. Njegova lju- bezen je skopnela nad onim prepodom, a odpupil zanjo je bil rdeči rododend- ron.

III.

Osem dni pozneje. Zopet je sedel za mizo, zopet je imel njeno sliko pred seboj, njeno sliko in drobno parfumi- ro pisemce. V teh osmih dneh ni niti enkrat zakopnel po njej, ni je iskal, ni ji pisal.

Gledal je v sliko in se čutil izpre- memb. Kako je mogel ob pogledu na to revno sličico kopneti po izvorniku! Te- ga ni mogel zdaj razumeti.

Pisemce se je glasil:

Dragi! Od nedelje sem, ko si mi tako nesebično dokazal svojo ljubezen, da si šel zame v tako nevarnost. Te lju- bi m. (Podčrtano v pismu). Kadar pri- deš, smeš govoriti z očetom, bom Tvoja. Tvoje rododendrone hranim v večni spomin.

Te poljubila Olgaška.

Kako neokusno, malenkostno! Kako nepopisno dolgočasno je vse to, je po- mislil.

Globoko je vzdihnil, nato je raztrgal sliko in dišeče pisemce na drobne kosč- ke ter jih vrgel v koš. Potem je zaprl knjigo pred seboj, si prižgal cigareto in šel v kavarno.

Marijan Sever:

V mestnem parku

Nad taktom skrivnostnim razpenjenih ki temno golčijo, sikajo, tožijo, [vod, v senci zelenih platan in kostanjev (Bog vé, iz katerih prišlo so panjev?) brneče debele nemirno krožijo...

Pod njimi krmari pa bel labod in stresa oholo svoje peroti, kot da je ženin, ki gre nasproti, sred žarkov drhtenja in ros lesketanj kraljici svojih sanj...

Kraj ribnika ribice zlate plavajo, s kruhom se belim poigravajo, ki spušta iz svojih drobnih rok ga moj otrok.

Kako mu gorijo mlada lica? — Srce mu je zdaj pojoča ptica, ki čvka in čvka kakor zna o svoji radosti do neba...

Zvon v daljah zapel je vdar na vdar... In proč je samote hajni čar!

♦♦♦♦

April

Zdaj dež in zopet solnčni svit nad zemljo čez in čez razlit, April nestanovitnih dni v deželi zdaj se tu mudi.

Tu čas bolesti je in nad, veselje gledam, bolečino; drhti bolesti temni Had, svoboda kliče Proserpino...

Zapusti, deva, temni stan, na plani pobitva — v pričakovanju diha plan, na nečutih cvet si skriva.

Ta prvi cvet, kot rahel dih, simbol je src zaljubljenih...

♦♦♦♦

Pesem

«Kje dragec moj je, cvet ljubezni?» val vpraša deves glas potrt; v odgovor val buči ji jezni: — Prišla ga v objem je smrt!

V noč krikne divjega viharja: «Kje fant moj, sen je tihih sob?» Tuleč ji burja odgovarja: — Poročna postelj mu je grob!

K oblaku vzkligne hrepenenja: «Kje ljubeč moj se, kje mudi?» Oblak ji tožiti ne jenja — Tvoj ljubeč tih je, v grobu spi!

Zvok deve k srcu glas izustil: «Povej, kje dragec moj je, kje?» Srce ji govori: — Zapustil, nezvest je pahnil te v gorjel

Sedaj ko pomlad

Sedaj ko pomlad slednji grob rahlja v cvetno gredivo, sedaj ko vabi golobico v poset golob na zelen dob — Sedaj ko solnce, car neba, poljublja devi — zemlji lice, pojo ljubezni pesem ptice — Naj žalost bo mi v oknu srca? Naj misel duše, sestra ptic, tja k bratu — solncu v pesmi plane, zagnjena v ovoj meglic obkroži širne vse poljane — Naj v pesmi glasni prekopi, v dnu polja cvetnega zaspi!

♦♦♦♦

Dr. Ivo Šorli:

Čacel je palica

ORTICA.

Saj sem že mislil, da mu bom rekel ta- ko, kakor mu je rekla vsa fara — deset fara naokrog; kajti razume se, da ga kar za «negovega» niso imeli, naj je še tako malo veljal. Ampak čeprav je zdaj že dav- no mrtev in tudi ni misliti, da bi se kakš- sorodniki potegovali za njegovo čast — preveč so ga tajili za živa, da bi se po smrti oglašali zanj — sem že tako, da mi je odvratna sama misel, postaviti ljudem koga golega in nagega pred oči. Moj Bog, tista podtikanja: «sem si mislil pa tega in tega!» da niti ne govorim o smešnih iztikanjih, če sem kdaj — danes rečem: Žal! — v prvi osebi pripovedoval! Obrijem ti ga prej, brate, če ima brado, da ga last- na mati ne spozna, a če je nima, mu jo naslikam do pasu in še čez! (In kakor da bi iz lastnega človeka ne mogel ustvariti boga dedca ali malo ženščine, kmetskih ali gosposkih!)

Ampak ne pravim, da se včasih ne po- javi pred človekom postava, ki skovaj uka- zuje: «Na, vzemi me, kakor sem, in ne mešaj okrog mene, da se ti drugače na tem tvojim lastnem zmozku ne maščujem!» To so osebo tiste podobe iz davnine, ki sva jih skupaj ljubila, častila in uživala z rajnim tetinim Tonom, človekom, o ka- terem je nespanet dvomila, ali je res po- popolnoma pri čisti, pa je bil samo pesnik ter zato velik ljubitelj in ljubljeneč nor- cev in otrok, godev in pohajčev, čednikov in večnih romarjev, vseh ubogih duha, bogatih srca — od Kovrčkovca Ivanča, ki se ga je brat-župnik za rožnico hotel odkrižati, in ga je Ivanček drugi dan sredi pridige ustavil, češ: «Ljudje, nikar temu ne verjemite, ki laže, kakor je rekel več- raj, da je gospa Zanjeva umrla, pa mi je davi sama povedala, da ni», do Cerkljana, ki se je na skuto vode napil, da so ga mo- rali čez pas povezati in je odgovoril na vprašanje, ali je boljše: «Buji si, a belj gušeni je», do hudajženskega cesarja, ki je ure popravljal, nikoli nobene popravi, a samo radi svojih šal vedno imel dela, — in do Petra, ki je junak te historije.

Peter je krpal stare kolte in deknice. Dolga leta se je klatil nekod po svetu, po- tem se je nenadoma pojavil v vasi. Mislim, da sem bil skenčal četrti šolo, ko mi je Tona najvil to novo zvezdo. «Pomisli!» pravi. «Po zimi pride to mimo, suh, bled, visok, sestradan kakor volk. Matere ni do- ma, da bi mu kaj skuhala, pa mu ponudim kos koruznega kruha. Vzame, gleda nekaj časa, odlomi drobec, dene v usta in reče: «Mož!» — Tona je imel takrat dvajset let! — «mož dober ste, da morete jesti tak kruh!»

S tem je bilo od vsega začetka pridob- ljeno Tonovo srce. Za nadaljevanje je Peter sam skrbel: sprl se je z največjim mogot- njakom v vasi in prišel vsak dan sest na kozolec nasproti njegovega okna, a tako, da se je videla samo zadnja njegova plač. Ko se je velikaš pritežil, je menil Peter, da je on tam še vedno lepši, nego velikašu najljubša oseba od spredaj, in če lahko gleda od jutra do večera to, mare prenesti uro na dan tudi ono. Temu so se ljudje zelo smejali in Peter se jim je v srcu samo prikupil. Tudi tega mu še niso zamislili, da si je radi nekake novega navzkrižja z dvema gospodarjema na svojih čim bolj redkih poteh skozi vas od konca do kraja tiščal nos, s čimer bi se bili morali čuti prizadete tudi ostali oči rejaki. Ali sedaj je izbil dno čln, s katerim je potakal vaška dekleta na poti k deseti madi in ta- ko drastično ponazoril svojo sodbo o njih, da človek o tem še govoriti ne more.

Odtlej je bil Peter res in vse faro nekake izobčen. Gori okrog nas pa, visoko nad vasjo, se je še vedno rad prikazal. Pravi predstavljatelj naselbine so sicer držali z vaščani, ali otroci, bolj svobodni nego od starejših laže obvladani strunjeni njih roj tam spodaj — so mu ostali zvesti; če celo pa veliki otrok Tona. Tudi kar se tiče me- ne, se nisem mogel popolnoma ustaviati humorju v nelepem dejanju, dasi je bila med razžaljenimi dekleti in moja simpatije; in če sem ga videl, sem mu vsaj pome- žniknil.

Med tem so se tekot let naše razmere tako spremenile, da smo se s podrobske samote preselili dol ob cesto. Od tlej se je nisem ceste rešil nikoli več in še danes mi kaže vedno dalje...

Po Petru so že davno spet iztegali roke vsaj pregoreli meški kotli in potrži de- kniki, a on je ostal neizprosen in od vseh števil, ki so tvorile domačo občino, je skrbel samo za one tam gori — Tonova zasluga pač. Zato sem se skoraj začudil, ko se je Peter nekoč nenadoma pojavil pred menoj, sedečim na vrtu in tako za- misljenim v knjigo, da ga prej nisem opazil.

«Tone me je poslal,» je dejal. «Natrgal je v nedeljo na Jalovniku prav posebno lepih ocnic in jih hrani za vas, ako bi sto- pili ta teden kaj k njemu. Drugače vam jih v nedeljo k madi prinese.»

Potem je nenadno zapražal: «Kaj pa stoji v takih bukvah? Ljudje pripovedu- jo različne stvari, a ne umejo povedati.» «Kaj ne znate brati, Peter?» sem se še malo preveč začudil.

«Ah, saj veste kako je bilo s menoj!» je skomignil. «Se za mater komaj vem, a kdo se je brigal zame! Ciganška sorta pač!»

«Pa prav takšno le ciganška povest be- ram zdaj tu!» sem se nasmešnil. «O člo- veku, ki se je res poginjal!»

«Ne, saj pravim. Hotel je poskusiti tudi takšno življenje.»

«Tako?» je zategnil. «Pa... pa kakšen je bil?»

«Kako, kakšen je bil?»

«No, ali je bil velik in suh?»

«Nehote sem se ozrl vanj, ki je stal ne- znansko dolg in suh pred menoj.»

«Ne, ta je bil majhen in debel,» sem se zasmejal. «Pa kako da vas to zanima, Peter?»

«Tako!» je rekel nekoliko v zadregi. «In ali zapišejo tudi kraj, odkoder je tak člo- vek doma?»

«Ah, ne, Peter. Navadno vsaj so vsa imena izmisljena. Saj bi drugače tak lahko tožil.»

Pokimal je, nekaj zamrmral in odšel pod čespljami s svojo culo, v kateri je imel žico in klešče.

Toda drugi dan ob isti uri je stal spet pred menoj. Pozneje sem si razložil, ali ni bilo isto, kakor žene hudodelca vedno znova na kraj njegovega zločina.

«Čakajte!» je prišel po kratkem obotav- ljanju. «Ali bi vi tudi lahko napisali take bukve?»

«Jaz? Ne vem — poskusil bi,» sem se zasmejal; imel sem takrat že napisano svojo prvo novelo, a še v miznici, nezaprto malosemeniški namreč, da mi jo je po- grabil gospod ravnatelj in sem imel zbog nje neprirek kakor z vsemi natiskalnimi ne. «Če bi namreč kaj izvedeli o meni... na primer, kod sem hodil tista leta, ko sem bil z doma... ali bi napisali v bukve o tem?»

«Kaj bi vi to radi, Peter?» sem ga vpra- šal še bolj veselo.

«Bog varuj!» je počasi odmajal. «Saj prav zato sem mislil... Da bi namreč kar sam povedal... Ne bi maral, da pride ven, če bi kdo stikal za mano. Vi pa boste mo- čali, če vam sam povem. Kaj ne, da boste?»

«Kaj govorite, Peter? Res vas ne razu- mem.»

«Saj pravim, da bi sam povedal, če mi obcafe, da ostane med nama.»

«Seveda ostane, Peter. Če je kaj ta- kega.»

«Nič hudega, nič slabega. Čeprav kaj- pak ni lepo. Tudi jaz sem bil med cigani...»

«Vi, Peter? Pa so vas sprejeli?»

«Kaj ne bi me bili! Saj sem jim delal. Tam sem se tudi naučil te-le krparije, da mi danes ni treba ravno gnoja nositi. Vsaj en dobiček!»

«Pa kako? Ali ste jih na poti srečali? Kod v kakem gosdu?»

«Kar odtod sem šel za njimi, dvajset let bo zdaj in še več — šele nabore sem bil opravil. Po ženski je prišlo...»

«Po ženski?» sem vzkliknil skrajno osupel.

«Po ciganki. Zato tudi zdaj vse ženske sovražim.»

«In vas je ona zvalila?»

«Sama ne... Sit sem bil takrat že vsega... Saj sem rekel, da še toliko ne vem, s kom me je mati v Trstu imela. Potem me je tu pri stricu odložila in se spet nekam izgu- bila. In so me odpravili s praga do praga. Mislim pa tudi, da sem bolj ciganske krvi, kakor sem dejal že včeraj. Za vsakim vo- som sem gledal, še za popotnikom, dokler se ni skril za Drenjarjev kozolec. Takrat pa, ko je prišla tista njih drhal skozi vas in me je ta črni satan oplasil z očmi...»

Kakor danes jo še vidim, kako se je usta- vila sredi poti, uprla obe roki ob pas in me gledala... Mislim, ker sem drugaten, kakor vsi drugi ted... Pa se mi je zvrtilo v glavi... Toliko sramu sem še imel, da sem hodil samo od daleč za njimi po do- matih krajih; tam onstran, blizu Škofje Loke, pa sem se splazil bliže. Ženska me je takoj spoznala — skoraj se začudila se ni — nekaj je pešujala z dedci, pa so me vzeli med se...»

«No, da, saj trni ste res dovolj, Peter!» sem se nasmešnil.

«Samo še malo se mi je bilo treba z mast- jo namazati in dve uri na solncu ležati.»

«Že dobro, Peter; ampak kako ste se ra- sumeli z njimi — cigani vendar govorijo svoj jezik.»

«Cigan govori, kar hoče. Sicer pa sem se kmalu nekoliko priučil. Še danes vem nekaj besed. Čacel je palica. Z njo pa sem zavijal malo bolj po hrvaško, in je šlo, a ime ji je bilo Zana.»

«Torej ta govorila? In vas je rada imela?»

Sedel je bil med tem in tu zaril dolge prste v svoje še vedno čudovito goste in kakor ogile črne laske.

«Rada? Koga ima cigan rada? To je: ako ni njegove krvi. Jaz vem samo toliko, da me je včasih pogledila po laseh in mi re- kla: «Moj Perel!» Delal sem ranje od jutra do večera, nikoli niso videli groha; prenočišče sem imel najlažje in pojedal sem, kar je drugi ostalo. Pa še zasmehovali so me — cigani krščanske človeka!»

«In ste vendar potrpehli?»

«Kakor pes potrpi. Vsak dan je bila lepša... kakor roža na vrtu... takšna — le velika črnočrta roža na vrtu...»

«Pa se ni poročila? Cigani se tudi že- nijo, ne?»

«Saj zato sem šel... Po cigansko se je. Poglavar — knez mu pravijo — jo je vzel. Saj se mi je že prej vedno zdelo, ampak kaj sem hotel — če te knez požene, moraš slušati... Kakor pes... Mene je poslal z eno tolopo na eno stran, on sam je šel z njo na drugo, pa se nisva videla po teden dni in še več... Ampak vendar mislim, da me je rada imela... In da sem bil jaz ciganski knez, kakor nisem bil...»

«Pa je še vedno ne morete pozabiti, kaj ne, Peter?»

«Ne morem pozabiti! Oh, kje je še tisto! Spomniš se, kakor da je čacel palica...»

«In vendar ste takrat osemu tam na vrtu utrgali tri najlepše take črnočrte rože, Peter...»

«Tisto mislite?» me je osupel pogledal.

«Oh, ne; ampak vedel sem, da mu je do tistih rož več, nego do ne vem česa, pa me vendar še oročnikom ne more zatolčiti za- radi reči, ki nima cene.»

«Ej, Peter, potemtakem ste pa le včasih malo povedali? Ljudje pa pravijo potem...»

«Da sem neumen? Saj tudi sam! Ne, ve- ste, gospod, kaj takega napravim vedno le zato, ker me tako prime. Če bi bil pri čisti pameti, ne bi me — saj držijo tudi ne. In ali ni norost, to pet, deset let robotati ciganom zaradi ženske? In kaj me je na- posled prignalo nazaj v ta kraj, kjer nimam nikogar? Kakor ptico, ki mora na- maj, kjer se je spela. Zamisliti bi tam sunaj v svetu in nihče ne bi me proznanjal. Pa

me drži... me drži, kakor me je držala ci- ganka... Zastonj jim vse zakrparam in če mi porinejo žlico, mislijo, da imajo še zaslu- ženje. Če ne bi bil nor, bi danes imel hišo in grunt. Ampak ne maram — to ni zame... Že najdem kake svisti, če ne bom mogel več hoditi. Tona pravi, da naj si vzamem tisto čumnato pod njegovo streho, zdaj ko je mati umrla, pa kaj si bo siro- mak še norca na glavo nakopaval! Zdaj ste me pa že dovolj časa poslušali. Rekla sva, da vse ostane med nama — ljudje ne bi vedeli kam s tem... je pristavil in se počasi dvignil. Potem je pokazal s palico hišico visoko gori pod nasprotnim vrhom. «Ali že veste, kaj je napravil Brdarjev Tonček?»

«Kaj spet?»

«Takšno uro na lesena kolesa pod stre- ho, da bo viselo nihalo izpod nje in bo mahalo od enega konca baje do drugega mimo vrat. Ker bo nabrušeno, pravi, se noben financer ne bo upal ponoči blizu, ko bo kahal žganje. Grem pogledat, ali je danes res že končal.»

In njegova donkišotska prikazen je hip pozneje utonila v grmičevje nad vodo.

♦♦♦♦

Srečko Kosovel:

Romanca

Trpel je nocoj moj hram, v njem nocoj sem sam, o! sam.

Kje si deklica, nocoj, nocoj bi rad bil sam s teboj, s teboj.

Sam sem. Pusto je doma, pusto sredi je srca, o! srca.

Pa zaprem svoj topli hram in odidem; toda kam? O! kam?

♦♦♦♦

Fr. Starovski:

V Kromeržu med vojsko

(Iz mojih spominov).

Gostilna «Pri zlatem fazanu» — «Ale zdé je družab tifa» — Posredovalec pri ženi- tovanju — Pri msgr. dr. Stojanu — Velehrad Spalnica v snegu

Z redkimi izjemami bi mogel pač vsakdo napisati knjigo svojih spominov, ponajveč bridkih in žalostnih, ki mu jih je svetovna vojna vtisnila globoko v srce... Ministrstvo za notranje zadeve me je poklicalo v Brno, kjer sem imel svoj službeni sedež v prezid- diju nameštistva. Moj neposredni pre- stojnik je bil današnji minister Černý, mož odličnih sposobnosti, sila strog v službi in navzlic vsem svojim c. kr. naslovom zna- čajen Čeh. Do mene je gojil mnogo zaupa- nja, pa sem sprito tega še z večjo vnemo vršil svojo dolžnost. Imenovali so me s funkcijo delnega šolskega nadzornika za urejanje slovenskih, hrvaških in ita- lijskih begunskih šol na Moravskem in deloma na Češkem. Vrh tega sem se zani- mal za socialno-politične zadeve teh re- vežev, od katerih je bilo še 4. aprila 1918. le na Moravskem še nad 20.000! Nočem pa za veselo veliko noč odkrivati gorja in bede svojih varovancev; po svoji navadi vam povem rajše nekoliko šaljivih dogodkov, ki sem jih doživel na svojih potovanjih, da bo lažje vam in — meni tudi. Večkrat sem moral udariti peš. Po nahrbtniku, iz- pranjem po dežju in snegu, ožganem po gorkem solncu, ki je videl nekdanje lepše dni, ko sva potovala po lepi vipavski do- lini, lazila in lovila po Čavnu, Dolu, Lo- kavcu, Čepovanu in bogvekod, po nekdan- jem zelenem klobuku, po prašni obleki in takem obnavljal res ni bilo soditi, da tiči tu notri in od spodaj c. kr. ... ki se je na Sv. Reknje Telo in ob drugih svečanih pri- tikah ponasal — toda ne prav rad — z bridko sabljo in zlatim ovratnikom. Ni čudo tedaj, da me je jeseni l. 1916 debela gostilničarka «U zlatnega bažanta» neke blizu Olomouca odslavila rekoč: «S pánem bohem! Nemáme nič!» Mislija je menda, da se hočem njene krompirjeve «polivke» in zabeljenih «knedlikov» najesti kar ta- kole vbogajme. Da ganev njeno rodoljub- no srce, ji povem, da sem Slovenec in vrh- tega «chudák, uprchlík» (revč-begumec), da sem lačen itd. in naj mi v blagohotnem postevanju teh dejstev natoči vsaj čašo mleka, ki je prekipelo na ognjišču. — «Ták, ten pán je — uprchlík? S bohem, nemáme žádné mleko!» — «Salamenska babnica nevoščljiva,» si mislim, «mari naj radi tebe obložeš skrice in nataknem ci- linder na plečo, da dobiš skronno kosil- ce!» Le počakaj, ti že pokažemo, kdo smo! — Grem do «staroste» (župana) in zahte- vam, naj naroči kosilo u «Zlatého ba- žanta». Ko sem pol ure potem v častnem spremstvu župana, župnika in dveh učiteljev korakal v gostilno, mi je krmariča postregla s kosom izvrstne slanine, s cmoki in zeljem, maslom in kruhom, s pivom pa še povrh. Koliko pač odvisi od — zu- nanjosti!

Ko sem jo proti večeru mahal na po- stajo, ki je bila 9 km oddaljena od te vasi, sem srečal gručo fantov, ki so šli od na- bora. Malo hripavo so peli «Kde domov muj?», pa sem se še jaz prašal: Kje dom je moj? Kakšna bo naša lepa Gorica, ko se vrnejo? Kakšna bo hiša z mojimi udob- nim stanovanjem, ki hrani mojo lepo knji- žnico, toliko krasnih lovskih in drugih spo- minkov, zbranih v mnogih letih? Oj, po- tephani so naši zeleni travniki, z granatami preorano rodno polje, požgano je naše do- movje, uničeni osonji griči naših vinskih gorih! — Vidite zlomka, zopet sem jo za- brel, kar ni moj namen, kot sem vam prej obetal! — Ko pridem na postajo in hočem v natlačeni voz, me sprevednica po- tegne za jermen mojega nahrbtnika, ki je hranil pol kosila — toda brez cmokov — in me strogo posvari: «Ale zdé je družab tifa (družni razred)» «Da bi te zlatni ba- žant (klunil) v tvoj svrtnjen nos, babnica sitna, ali misliš, da se nisem še nikoli vo- zil v 2. ali 1. razredu?» — Pa to sem zago- drjal in povedal le sebi, da ne razliva- urošna oseba...

Pa tudi v uradu na namestništvu je bilo tu pa tam kaj zabave. V uradnih urah so se zatekali k meni naši Slovenci, Hrvati in Italijani v vseh mogočih zadevah, ki večkrat niso spadale v moje področje. Celo pri ženitovanju sem moral nekoč po- sredovati. To pa je bilo tako.

Na vrsto pride mož kakih trideset let star s pohabljenim levo roko in pozdravi: «Má učá, páne!» — «Hm, ta govori češki, ta ni moj,» sem si mislil. — Co si preje- te? (Kaj bi radi?) — «Ženim se, gospod.» — «To je prav in pošteno od Vas, prija- telj; pa jaz ne vodim matrike in ne smem vezati rok v zakon.» — «Okrajno glavav- stvo me je poslalo sem z Vašim naslovom. Vidite, tukaj imam zapisano Vaše ime.» — «Boli ko mu pripovedujem, da je tu gotovo kak pomota, manj se je dal ženin prepr- čati o moji tožadrevni nesposobnosti in kompetenci. «Saj ste vi tu za — begunce?» — «Je že res; pa Vi niste begunce.» — «Sem, sem, gospod! Že potrtje leto nisem videl lepe južne Tirolske.» — «Pa ne go- vorite italijanski?» — «Sem zápomněl! (po- zabil). V vasi, kjer stanujem, in daleč na- okoli govori narod edino češki. Tako sem se naučil še jaz, a italijanski sem malone pozabil. Moja nevesta ima kme- tijo, vdova je, pa bi se vzela, ako dovo- lite, pa nimam potrebnih listin.» Grem s slavižiranim Tirolcem do uradnika, ki je imel take zadeve, in ženinu in nevesti je bilo pomagano.

Rad sem hodil v prijazno hanaško mesto Kromerž, kjer sem imel konvikte s slo- vensko, hrvaško in italijansko ljudsko šolo in učiteljščem z italijanskim učnim jezikom. Za vse te šole je skrbel držav- a. Hotel sem spraviti tja gor tudi goriske slovenske gimnazije, ki je imela med vo- no zaposlovalne učaje v Trstu, pa neka- teri gospodje tega niso hoteli, ker so upa- li, da so ti tečaj začetek celotne slovenske gimnazije v Trstu... Dobro, pustimo to. Pri organizaciji in nastavitvi zavodov v Kro- meržu mi je bil desna roka pokojni dr. Antonin Stojan, tedanji opat kromeržki in po vojni nadškof v Olomouci. To vam je bil zlata duša. Prvič sem bil pri njem l. oktobra 1916, a v svojem «avstrijant- stvu» mi bil pozabil, da je bil ta dan god Francja Jožefa I., cesarja po božji milosti... Se k svečani službi božji nisem šel v svoji lovski obleki. Po maši sem čakal v pred- sobi opatovi, kjer je bilo že gotovo 20 ljudi, ki so se na svojega državnega in delne- ga poslanca obračali z raznimi prošnjami. Msgr. dr. Stojan je sprejel vsakogar in po- magal, ako je le mogel, ker je njegova beseda na Dunaju in drugod mnogo za- legla. Na dolgi mizi je bilo nad 30 diplo- mno častnega občanstva tega velikega če- skega dobrotnika. Platnice teh listin so bile iz fine kože, umetniško izdelane, o- krasene s srebrom in češkimi rubini. Dolg- čas mi je bilo, pa sem čital in občudoval te častne spomnike. Ugotovil sem, da se na enih platnic lepi rubin v svojem okvir- čku da vrteti, pa sem ga hotel izluščiti in — pobasati.

v največji zimi ne čuti mraza. Tisto leto je bilo tako mraz, da so v uradnih prostorih namestništva začeli kuriti že 1. septembra. V Kromeržu in po celi ravni Hani so tisto leto vrh tega brili blazni jesenski vetrovi, da se je človek stiskal v pelerino ali kar je imel na sebi. »Oj ti snežno-bela pernica, kako lepo se bo spalo v tvojem mehkim in nežnem objemu!« sem se veselil in drgetal v nezakurjeni sobi. Lepo sem se zavil in se stegnil. Pernica — brez druge odeje — je bila res velika, navzlic temu mi je pihalo v hrbet in še niže dol, ker so mrg. Stojanove postelje imele le priproste vzmeti iz žice, po vrhu pa je bila le tri do štiri prste debela blazina. Tedaj: odgoraj skoroda pregorko, odspodaj pa narobe. Sprčo takih dvojnih, mešanih občutkov nisem mogel zaspati. Zato razgrnem že ugreto pernico pod svoje grešno telo in stisnem oba kraja okoli sebe. Zdaj je bilo zopet napetost: odspodaj gorko, po vrhu pa mraz... Ker sem sila iznajdljiv človek, poštem v pelerini dve veliki zaponki, pa zatakem eno nad kolena, drugo okoli junaških prs, s čimer sem napravil lepo, veliko vrečo. Oj, kako dobro sem spal in sladko sanjal! V jutro — moralo je biti že sedem — se prebudim v glasnem kihanju. Je že tako: ako žagaš in smrčiš celo noč, da preklinjajo gostje v tvojih sosednjih sobah v hotelu, se ne zbudiš; ako pa dvakrat kihneš, si že pokonci. Manem si oči, gledam v polmraku po sobi; pa to ni moja spalnica, to je snežna pokrajina, v katero so me z gorko posteljo vred zanesle hanaške lepe vile ali pa morda grde coprnice... Prižgem žarnico. V resnici je vse bilo: pod s preprogi vred, fotelji, nahrbtniki, zavese, miza, moja obleka... Ali že veste, kaj je bilo vzrok tej čudni prikazni? Tako vam povem. Ko sem se v spanju obrnil z ene strani na drugo, sta moji zaponki pretrgali fino platno, pa je gosji puh uhal iz nastale odprtine... Ta bo lepa! Koj sem na nogah, odprem okno, obrnem pernico, da preprečim pot nadaljnjemu zgledanju snegu, poštem krtačo, da izbrisam sledove nesreče... Tristo hudirjev, bolj ko sem krtačil, bolj se je puh prijel suknenega blaga in vedno nove snežinke so padale. Začnem poditi puh skozi okno. Ali mislite, da je to kaj pomagalo? Tudi sem prišel do bridelke prepričanja, da bi porabil vsaj tri dni za to potrebno delo, ali kaj, ko sem moral že isto popoldne predstopiti obširno poročilo o službeni zadevi! Pa se z veliko resignacijo oblečem in poskusim okratiti obleko. Drgnil sem, kar sem mogel, navzlic temu sem bil podoben mlinarju v nedeljski obleki. Ko sem mrg. Stojanu skrušeno povedal svojo nezgodo, se je od srca smejal, manj prijetno je bilo njegovemu postrežniku, ki je moral čistiti zasneženo sobo. Zato pa sem mu stisnil kar dve srebrni kronici napitnice.

Mnogokrat sem bil še pozneje gost dobrega dr. Stojana, spal pa sem vedno le v hotelu »Simona«, kjer so, imeli pod pernico debele blazine...

Dokumenti o kmetijski pobuni na Goriškem leta 1713

(Nadaljevanje. Glej »Edinost« 1926; 18. II.—2. 4. 25. III).

Sedmi dokument: 30. III. Gorica, 1713. 15. V. (F. 151.).

Nadaljnje poročilo o kmetijskih drznostih.

»Izvršuje nalog od 2. t. m. prinašamo spoštljivo nadaljnje novice o tem, kar se je zgodilo vrhu onega, o čemer smo poročali visokemu svetovalstvu s poslednjo redno pošto.

V Tolminu se je v nedeljo popoldne iznenada skupila velika množica pobunjenec, se podala h glavarstvenemu tajniku in hrupno zahtevala, da jim izroči gotova pisma, a za slučaj, da bi se uprl, so se čule razne grožnje. Toda ker se je izgovarjal, da jih nima, ga prisilijo, da pošlje stla in potem še jezdeca, ki je potoval celo noč v Gorico, da mu jih izroči grof Jakob Anton Coronini,¹⁾ ki je bil primoran poslati jim neko staro poročilo, s kojim pa se niso zadovoljili, ter iščejo vedno novih pretevez za nadaljevanje neredov. Med drugim se govori, da zahtevajo povrnitev onega denarja, ki so ga pred nekoliko leti plačali v kritje dolgov cesarske hiše. Govori se tudi, da hočejo med seboj napraviti zvezo pod kaznijo, da skupno porušijo hiše onih, ki ne bi prisostvovali pobunam od 15. do 60. leta.

Potem ko so oni od rihenberške gosposčine z grožnjami in s škandalozno drznostjo prisilili grofa Karla Lantieri, da jim je izročil urbar, kakor smo javili, so se odpravili v Gorico v številu od 30 ter so prosili gospoda grofa namestnika,²⁾ da bi jim odredil pisarja, da napravi prepis istega³⁾, pa se jim je naredilo, da morajo položiti urbar v tej pisarni pod kaznijo cesarske nemilosti, da bodo proglašeni za uporne in nepokorne. Vrnivši se s tem nalogom v Rihenberg, so se naslednjega dne zbrali v broju od več kot 4000. Ko so čuli nalog, so izjavili, da nočejo ubogati, niti izročiti urbarja, in ker sta dva svetovala, da naj izvrše nalog, je množica njihove hiše obkolila, da jih poruši. Ko sta se videla v toliki nevarnosti, sta smatrala za dobro, da podpirata nepokorščino pobunjenec.

V Devin se je podalo okoli 3000 podložnikov ter naskočilo grajska vrata s

sektirami, da jih zruše. Grof Josip della Torre, ki je bival v gradu preskrbljen in z oboroženim moštvom, jih je z lepa nagovarjal, naj se vrnejo domov, ter je ukazal nanje streljati, radi česar je padlo 5 mrtvih, ostali so se razpršili, vendar nima podobne, da se je umirila njihova zla volja. O tem dogodku dobi visoko svetovalstvo podrobno poročilo⁴⁾ od imenovanega grofa della Torre.

Oni od završilke gosposčine (Sworzeneg) so bili tu s hinavsko resignacijo proseč zvrženega gospoda grofa namestnika, da naloži grofa Ferdinanda Petač-u (Petaz), da položi v tem uradu urbar svoje gosposčine. Ko so dosegli, po čemer so hrepeli, in ko je grof hotel ubogati, so šli v grad ter si dali izročiti urbarje preteč, da vržejo grof skozi okno in ubijejo sina grofa Nikolaja, tako da sta morala bežati z obitelji v tržaško trdnjavo obubožana, da se nista mogla preživeti. Pobunjenici so se polastili gradu, kjer uganjajo vse mogoče z opremo. Došlo je tudi poročilo, da ropajo žitnico, in da grdo ravntjo.

Ker se ni čutil na varnem v Dornbergu, je poslal grof Filip Rabata svojo grofjino z otroki v Gradiško. Kratko, cela dežela se nahaja v strahu in v neredu, finance Njegovega Veličanstva so uničene, plemstvo nima dohodkov in je v najskrajnejši bedi.

Potreba pokorščina cesarskemu predstavniku je izginila, in zlo čimdalje bolj raste. Šušti se javno, da se nameravajo Tolminci, Rihenberžani in Završniški enega istega dne podati v mesto.⁵⁾ V tem slučaju se je bati, da ne bodo zadostale ukrenjene mere za upor proti toliki množici, tako da bi bilo celo mesto v očitni nevarnosti, da bo pokončano in plemstvo ubito obenem s častniki in cesarskimi davkarji.

Nevarnost je tem večja, ker postopajo pobunjenec čudno tajno, ko ni mogoče izvesti njihovih sklepov, ker so si medsebojno naložili najstrožje kazni za onega, ki bi izdal njihova posvetovanja. Vse, kar so dozdej učinili, so storili iznenada in s hitrostjo, da se čudimo. Da prikrivajo svoje sklepe, premeteno razširjajo vse kaj drugega, nego potem izvrše. V malo urah so vsi zbrani, ker si pošiljajo naznanila od vasi do vasi po zaupnih osebah.

Ponavljamo zategavljajo svoje nujne prošnje za hitro pomoč, kakor smo prosili po zadnjih rednih poštah, med tem ko čimdalje bolj raste potreba in beda.⁶⁾

Spoštljivo dostavljamo še, da je potrebno brzdati tudi Kraševce in sicer Rihenberžane in Završniške, ki so zdaj postali najdrznejši, in da bi moralo vsajstvo ubrati drugo pot, to je preko Ljubljane, Vrhnike, Senožeč, Lazov in Rihemberga: državna cesta (strada regia) v odprti deželi brez posebnih hribov, rek, prelazov, ožin, ter je najkrajša...

Osmi dokument: Gorica, 1713. 22. V. (F. 152.).

Deželni odobniki goriški odgovarjajo državnemu svetu na naznanilo od 14. t. m. in — s potrebnimi izpromembami — Reglamentu in komori na slično od 15. t. m.

Prejemamo s to redno pošto z vsem globokim spoštovanjem najmilostnejši nalog Njegovega Veličanstva, s katerim se nam javlja premilostni cesarski sklep in mera, da se pomirijo pobunjeni podložniki te grofije s tem, da se je ukazalo, da mora semkaj odpotovati 400 dobro oboroženih vojakov-pešcev in 200 konjenikov iz generalata v Karlovcu¹⁾, preskrbljeni s plačo od Kranjske in Koroške ravno tako kakor v grofiji, bodisi v mestu bodisi na deželi, od visoke komore s kruhom. Glavni del teh

¹⁾ Med tukajšnjimi listinami ni tega spisa.

²⁾ O tem je poročal namestnik grof Strasoldo plemstvu v seji dne 15. V. 1713. ter predlagal, ker ne bo tako hitro cesarske pomoči, da se prosi pomoči, da se prosi pomoči v gradiškem trdnjavi in sicer 36 moč, a to na breme plemstva, ker nima dežela denarja. Tako je bilo tudi sklenjeno (glej S. 142 F. 118. arhiva dežel. stanov goriških).

³⁾ Kako se je pobuna širila se posnemlje tudi iz naredbe notranje avstrijskih tajnih svetnikov poslani glavarstvenemu namestniku goriškemu grofu L. A. Strasoldo v Gorico ter izdane v Gradcu 20. V. 1713 a. d. 25. istega (R. 102. F. 42 arh. dežel. stanov v Gorici). In nemškega na slovensko preložen, važni, del iste slove tako-le: Nj. ces. Veličanstvo je toliko iz naših poročil, kolikor iz onega glavarjevega namestnika, tržaškega od 2. t. m. (maj) in iz memoriala mesta tržaškega od 15. t. m. kakor tudi iz navedb zunanje cesarske dvorne komore od 8. t. m., poneslo, kako je začel komore v Tolminskem, g. grof Coronini lastnem, glavarstvu ali gosposčini nastalo kmetiča ustaja, že zajela tudi sosednje grofu Rabata, grofu Cobenzl, grofu Thurn, grofu Petaz in mejnemu grofu Prié lastne gosposčine Kanal, Rihenberga, Stanje, Devin, Završ, Rihenberg, Podgrad in celi v notranje se protežujoči Deželni Kras, torej veliki del vojvodine Kranjske; da se je 750 županov ali vaških sodnikov se svojimi vsemi vred združilo; kako so oboroženi in kakova dejanja in neviščina nasilja so učinili ne samo radi deželnih rabot in vlastinskih bremen tako proti cerkvenim predstojnikom in posvetni gosposki, kakor proti kmetijem mutam, carinarjem... kako se je... bati, da se tudi kaj enakega ne pripeti na Gorenjem Krašu in ostali vojvodini Kranjski pa na Koroškem ter da za požar naraste v splošno pobuno kakor je razvidno iz poročil tržaškega glavarja in njegovega namestnika, sodnikov in rektorjev mesta Trst, notranje avstrijske dvorne komore, goriškega fiskala, grofje Silvije Thurn roj. grofice Rabata, ki je pisala za odsotnega soprega, raznih kmetičalnih uradnikov in drugih ter da niti zlo tudi v Trst, kjer ogroža davčino na sol, in v Istrijske gore, kjer ogroža z nenadomestno izgubo rudnik živega srebra...

⁴⁾ O dohodu teh »Hrvatov« poroča »Georg Gottfrid B. v. Lichtenberg Landkriegscommissar« iz Sreznika 26. V. 1713. namestniku grofu Strasoldo piše, da odide 400 pešcev in 200 konjenikov iz Karlova in Sinja dne 27. V. proti Gorici ter pride v Ajdovščino prve dni junija. (P. 125. F. 154. cit. arhiva).

⁵⁾ Iz tega in ostalih dokumentov je jasno, koliko velja, kar trdi Czernig na str. 773 svojega »Das Land Görz und Gradiška«, ko piše o grofu Jak. Ant. Coronini, namreč: »Durch seine Umsicht wurde der 1713 in Tolmein ausgebrochene Aufstand ohne Anwendung gewaltsamer Mittel gestillt.« (po njegovi previdnosti je bila brez uporabe nasilnih sredstev pomirjena ustaja, ki je leta 1713 v Tolminu izbruhnila).

⁶⁾ Leopold Adam grof Strasoldo.

⁷⁾ to je urbarja.

vojakov mora priti iz grad in v trdnjavo goriško, ostali pa na postaje in gradove, da brzdajo pobunjeno ljudstvo, kjer potreba več zahteva, s pridržkom, da takoj pošljejo za njimi nekatere kompanije rednega namestnika¹⁾ moštva radi izmene zgorajšnjih ali pa v slučaju potrebe, da ojače ista. Kar se pa tiče postopanja tega vojaštva, se je to v odsotnosti g. grofa glavarja prepustilo g. grofu namestniku naloživi mu, da takoj skliče odbor to je onega ali dva glavnih in najizkušenejših iz tukajšnjega plemstva, kakor tudi onih iz vojaštva, najvišjih kameralnih uradnikov in goriškega magistrata, ki bodo morali razpravljati o vojaških zadevah, kakor tudi o drugih točkah navedenih v premilostnem nalogu Vašega Veličanstva, in končno proučiti kmetiča vstajo, kazne pobunjenec, zlasti voditeljev in zapeljivcev, dosedaj zagrešene pretiranosti zakupnikov in davkarjev, kakor tudi namišljene ekscese gosposčin. A za preslihanje pritožb in zagovorov je Njegovu Veličanstvo na tem, da prej ko mogoče imenuje komisarje, ki so neudeleženi in dobro popisani, za katero premilostno in očetovsko odredbo izražamo Vašemu Veličanstvu dolžno prepnižno zahvalo.

In kakor ne opuščamo nobene svoje naloge in dolžnosti v tej zadevi, tako smatramo tudi za potrebno, da prespoštljivo opozorimo radi gotovega in dobrega postopka, da bi redno vojaštvo določeno, da potuje v to grofijo, kolikor možno brzo došlo in naravnost čez Kranjsko in Koroško po poteh popisanih v obrisu poslanem Vašemu Veličanstvu in visokim svetovalstvom vkarakalo v tolminsko glavarstvo, gnezdo in glavni izvor pobune.

Sicer je res, da bi vojaštvo iz Karlova, najmilostivejše že določeno od 400 pešcev in 200 konj, moglo zadostovati, da brzda kraljke pobunjenec, ni pa zadostno, da pomiri tolminske podložnike, niti bi moglo vkorakati v to glavarstvo od te strani. Ker so se drugi ravnavali po njih vzgledu, in ker vidijo da Tolminci drže kojevo zločinca, ni dvoma da bodo skušali voditelji zbežati in tako umakniti se kazni; in ker so bili le-ti prvi provokatorji cele pobune, bilo bi tudi potrebno, da bi za vzgled drugim prvi prejeli kazno. Tako bi vse prošle brez sitnosti in nevarnosti ter bi se začele z večjo spretnostjo in lahkoto operacije same tem bolj, ker bi pomirjenje teh odvzelo drugim gorečnost, in bi jih z večjo lahkoto prisilili k pokorščini Tolminci pa ne bi imeli prilike misliti na nered in pobune...

²⁾ Teh je bilo določenih 800 moč, 600 pešcev in 200 konjenikov. Imeli so priti iz Ogrske preko Štirске pod poveljstvom podpolkovnika pl. Panowicz od regimenta Heister. Konjeniki so bili določeni prvotno od Beyrutskega, potem pa od darmlatskega regimenta, pešci od rečenega Heisterskega. (R. 102. F. 36. cit. arhiva).

Alojz Gradnik:

Nekaterim

Kaj so vse vaši trhlji argumenti? Da so različne narodne strukture, tradicije in pisma in kulture, različni geografski momenti?

Da Kralja Tomislava pergamenti nas ločijo in Drave tok in Mure, navade in postave, procedure, zapada in orijenta elementi?

Vse vidite, ne vidite plamena gorečih src in duš, da vera živa ogreje vse in spaja in topi.

kar trdo je in tuje. Zid in stena se zruši, meje ni, vse se preliva, če Srd in Ljubezen se izpremeni.

Koliko je železnih rud v Evropi

Poleg premoga, o katerem smo že ponovno govorili, so za razvoj industrije nujno potrebne druge surovine, in prvi vrsti železo. V zadnjih letih izkušujejo in sicer z uspehom izpodrivati premog pri nekaterih panogah industrije petrolej in vodne sile. Toda v glavnem velja še vedno izrek, po katerem premog in železo vladata svetu.

Industrija glavnih industrijskih držav: Združenih držav, Nemčije, Anglije in Francije se naslanja predvsem na premog in na železo.

Ker pa količina potrebnega premoga in železa raste od leta do leta, da od dne do dne in ker ležišča tozadevnih rud gotovo ne morejo biti neizčrpnljiva, se je pokazala potreba sestavitvi kolikor mogoče natančen inventar vsega razpoložljivega premoga in železa.

Za premog so ga sestavili na svetovnem geološkem kongresu v Kanadi l. 1913., za železo pa l. 1910. v Stockholmu.

Naslednji podatki se nanašajo na ta inventar s popravki in z dodatki, ki so se izkazali pozneje potrebni in ki jih navaja Erich Krenkel v precej obširni razpravi o tem predmetu.

Po množini železnih rud stoji na prvem mestu Francija, in sicer ne samo v Evropi, temveč na zemlji sploh.

Najvažnejša so vsekakor ležišča na lotariški planoti, kjer se dobiva takozvana ruda Minette na ogromnem prostoru več nego 100.000 hektarov, od katerega odpadeta le majhen del na Luksemburg in neznamen del na Belgijo. Bogastvo samo teh ležišč se ceni na 4460 milijonov ton. Nemčija je iz onega dela tega zemlja, ki je

do versalleskega dogovora bil v njeni posesti, od l. 1873. do 1917. izkopala 280 milijonov ton železove rude. To ozemlje skriva v sebi približno eno petino vse železove rude v Evropi.

Poleg tega pa razpolaga Francija z enako bogatimi ležišči v Normandiji, ki jih cenijo na 4754 milijonov ton, z manj bogatimi v Anjou in v Bretagne (360 milijonov t), in v Pirenejih (116 milijonov t). Vsega skupaj bi imela Francija 9763 milijone ton železnih rud. L. 1913. je producirala Francija 21.917.000 t železove rude, l. 1923. pa že 23.423.160 t, in l. 1924. 28.992.241 t. Leta 1913. je Francija uvozila 1.410.000 t železnih rud, l. 1923. samo 533.519 t in l. 1924. 667.041 t. V istih letih pa lažvoizila 10.066.000 t, odnosno 9.853.500 t in 12.283.807 t, tako da prekaša izvoz uvoz za več nego 11.000.000 t na leto.

Za Francijo sledi Anglija. Dosedaj je razkrite železove rude za 2260 milijonov ton, v notranjosti zemlje pa je po vsej verjetnosti kakih 9400 milijonov ton. Leta 1913. je znašala produkcija železnih rud na Angleskem 15.967.328 t, l. 1923. samo 10.875.211 in l. 1924. 10.736.458 t. Kljub razmeroma visoki množini rude, ki se dobiva v delih sami, uvažja Anglija velike železove rude, predvsem boljših vrst, da z njimi izboljšajo domačo manj vredno rudo.

Tretje mesto v vrsti gre Švedski. Bogastvo te dežele na železovi rudi, in sicer na najbolj železni rudi kakor magnetevu in rdečem železovcu je skoro bajno. Radi tega se ni samo lahko razvila v deželi sami železna industrija, ki danes slovi po vsem svetu, temveč izvažja Švedska tudi veliko množino železove rude. Eksport rude je celo v zadnjih pa železno industrijo kritičnih letih postal važnejši faktor v trgovski bilanci kakor železni industrijski izdelki. Švedska je producirala l. 1913. 7.475.571 t žele. rude, l. 1923. pa 5.588.173 t, to pa najboljši rude z do 80% železa. Švedska je izvozila l. 1913. 6.439.750 t železove rude, od teh približno 71% v Nemčijo, 6% v Anglijo, l. 1923. 4.958.016 t, od teh 25% v Nemčijo in 12% v Anglijo, l. 1924. 5.953.000 t, in sicer 34% v Nemčijo in 8% v Anglijo. V prvih desetih mesecih l. 1925. pa je znašal izvoz 6.804.000 t.

Na četrtem mestu je Rusija, ki ima v centralni Rusiji okroglo 1500 milijonov ton železove rude, v Uralu pa nad 500 milijonov ton. Razun tega pa razpolaga še z drugimi manjšimi ležišči. V letu 1923/24 je znašala produkcija železove rude 930.937 t, v prvi polovici naslednjega leta 785.239 t.

Povojna Nemčija je razmeroma uboga na železovi rudi in zavzema komaj peto mesto v vrsti evropskih držav. Vsa ležišča skrivajo po tozadevnih preudarkih samo 648 milijonov ton. Letna produkcija je znašala za l. 1923. 5000 t, za l. 1924. 4700 t, pred vojno (l. 1913.) pa več nego 35.900 ton. Za industrijo potrebna množina rude pa znaša dvakrat toliko, tako da mora Nemčija uvažati ravno toliko železove rude kakor jo sama proizlaga. Glavne dobavateljice so Švedska, Španija in Francija.

Skoro ravno toliko železove rude kakor Nemčija ima Španija, ki pa svoje rude ne obdeluje v domači industriji, temveč jo po največjem delu izvažja v Nemčijo in Anglijo.

Velika ležišča poseduje edinole še Luksemburg.

Po Krenkelu znašajo zaloge železnih rud v imenovanih državah (po prevrni cenitvi in po odbitku raznih rezerv, ki začasno vsaj ne pridejo v poštev za izkoriščanje):

Francija	5000 milijonov t.
Anglija	2500 milijonov t.
Skandinavija	2500 milijonov t.
Rusija	1400 milijonov t.
Nemčija	500 milijonov t.
Španija	400 milijonov t.
Luksemburg	300 milijonov t.

Vkupno 12600 milijonov t.

Vse ostale evropske države skupaj razpolagajo s približno 600 milijoni ton.

Tako razpolaga Jugoslavija s približno 80 milijoni ton v Bosni in sicer s 40 milijoni pri Prijedoru, kjer se ruda pridno izkopava in izvažja, predvsem na Češko deloma tudi na Ogrsko in v Trst, in z enako množino pri Varešu, ki pa se doslej le malo izrablja.

Italija ima železne rude samo na otoku Elbi. Vsa produkcija je iznašala 1913. 608.116 t železove in 1622 manganove rude, l. 1919. 456.855 t železove in 3841 t manganove rude, l. 1922. 311.214 t železove in 3196 t manganove rude. L. 1913. pa je Italija producirala 425.755 t, l. 1919. 239.710 t grodila. Iz tega je razvidno, da mora Italija uvažati velike množine železove rude.

Enako uboga na železnih rudah je tudi Švica, koje zaloga znaša k večjemu 25 milijonov t.

Pomanjkanje železnih rud je skoro še večje v Rumuniji, kljub temu, da je prevzela od Ogrske ležišča s približno 12 milijoni t žele. rude.

Tudi dežele sicer bogato razvito industrijo ne razpolagajo s potrebnimi železnimi rudami. Tako mora Belgija uvažati letno okroglo 3.000.000 t žele. rude iz Francije in Amerike, Češkoslovaška pa iz Švedske in Jugoslavije.

France Sevk:

Piškev zob

Kadar vidim zbrane spise kateregakoli pisatelja pred seboj, se jih skoraj prestrašim. Že vnaprej voham iz njih neokusnost, brezobzirnost in pomanjkljivost pietete naših kritikov in slovestvenih zgodovinarjev, ki prireajo take izdaje. Izdaj, ki bi se jim pesnikovo ime smililo, so redke. V njih dobimo poleg umotvorov, ki jih je rajnik napisal s svojo krvjo, tudi tiste pesmice in črtice, ki jih je pisal mož s svojim znojem in ki so bile zanj potrebne in tisti meri kot srčni izlivi, dokler se je boril z obliko.

Bogvé, po kateri nesreči so ti proizvod izlezli v mladinske liste, v dijaške revije, v litografske časnike srednješolcev, ali celo v rdeč žamet vezane albume sentimentalne gosposčine. Dejstvo je, da stvarice niso bile dovolj varno skrite ne s psevdonimi ne z redkostjo izvodov dotičnega lista. Ob vsa-

teljevi smrti, ko je izčrpana cela njegova zapuščina, je domače znanstvo s polno paro na delu, da odkrije doslej še neznane zaklade in jih razporedi po predalčkih. Spisi, ki bi šli v posebno knjigo, če je pisatelj res tako velik in pisateljski poizkus tako zelo pomembni. Pa jih uvrste med dovršena in polodovršena njegova dela in hočejo pokazati: To je pisatelj!

Pa je prišel k meni mlad človek in mi je pokazal spis. Dal sem mu cigareto, preletel sem spis in sem videl na prvi pogled, da je mladi mož talentiran, da lahko postane iz njega najmanj slovenski pisatelj, kar danes ni tako težko.

Dejal sem mu: »Dovršeno ni; pa poizkusite!« Sem namreč po značaju tak, da stežka povem celo resnico in vselej pustim odprta vrata za beg.

»Saj sem poizkusil«, je dejal. »Niso sprejeli.«

»Boga zahvalite!« sem mu dejal. »Mladenič je odprl usta in ni našel odgovora na moje besedo. Pomagal sem mu jaz in nadaljeval:«

»Boga zahvalite! Če ste res po volji božji, ne boste nehali pisati. Ko postanete velik in slaven...«

»Da...« sem mu sprožil morda že davnanj prebujeno misel, da je skočila kakor vzmet. »Prepričan sem, da če bi bilo moje ime že znano, bi mi sprejeli...« »Počakajte«, sem mu dejal, »da izgovorim. Ko postanete velik, slaven in mrtev, bi natisnili ta vaš literarni pokus na prvo mesto, tik za vašo sliko. Še faksimile bi naredili iz rokopisa, bi se obrnili v grobu...«

Mladi mož se je nasmešnil. Se vedno je glodal na prejšnji besedi: »To potuje moje mnenje...«

»Res. Čemu ste vzeli rokopis nazaj? Čemu ste se užalili? Pustili bi rokopis ležati, deset let recimo. Verujte ali ne, res pa je le, da rokopis vzzori kot zelena hruska, če jo v jeseni položijo v klet. Po desetih letih, ko vas postane sram, če ugrize kaj podobnega pod svojim imenom, se prebudite, vzamete v roko došlo pošto in zagledate svoje ime. Berete spis in niti sanja se vam ne, da je to vaše. Jedva podmolko, v podzavesti se prebujajo počasi medli spomini, da so te misli in besede iz prve mladosti, da je to prvi most. Vse se je med tem časom silno spremenilo...«

Mladenič se je smejal. Njegova tiha misel, ki se je porodila takrat, ko so mu dejali, da rokopis ni sprejet, je bila potrjena in zapečatena obenem.

Smejati sem se tudi jaz. Bil sem vesel, da sem spravil mladeniča v dobro voljo. Segel sem na polico, prelital pal strani in pokazal s prstom na pesem. Spodaj je bilo moje ime.

»Ta pesem je bila natisnjena lani. Zložena je bila natančno pred petnajstimi leti, ko sem hodil ob vsakem vremenu v mokri pelerini čez solkanske polje... Ne spominjam se več, s kakim trudom je bila zložena, s kakšnimi nadami poslana. Če bi bila pesem takrat natisnjena, bi bilo moje veselje večje kot je danes nad novo posrečeno povestjo. In v kronološki red mojih spisov bi se vjemala. Tako pa se je vrinila v sredino mojega življenja. In to ni edini slučaj. Še v grobu se ne morem obrniti. Edino veselje živim nad tem, da bodo slovestveni zgodovinarji zaman ugibali, kateri vplivi so delovali name, da sem v tej dobi napisal in objavil tako pesem...«

Mladenič je sploh pozabil, da je bil njegov rokopis zavrnjen. Malomarno ga je stlačil v žep in prepičan sem, da je bilo toliko vere v lastno moč v njem, da je bil vesel, da ga ni pustil v uredništvu in se tako izpostavil nevarnosti, da mu ga natisnejo čez petnajst let.

»Poglejte«, sem mu dejal še na vrat h za slovo. »S to zadevo je kakor s piškotnim zobom. Če ga izderejo vam, ga vržejo proč. Če ga izderejo slavnemu virtuozu, ga nekaj let po njegovi smrti prodajo za ogromno vsoto na dražbi...«

Primeri ni bila literarna, ali sukno je treba vselej urezati po gospodu, ki jo nosi... Jaz in mladenič sva se ji smejala.

Pravni vestnik. Prve tri številke VI. letnika tega strokovnega lista za pravostroje in pravosodje prinašajo celo vrsto zanimivih in aktualnih člankov. Naj omenimo samo najvažnejše

Avto ga je podrl.

Ko je 10-letni Nikolaj Sumudin, stanujoč v ulici Valle št. 5, včeraj okoli 11. ure šel v družbi starejšega brata skozi predor Montuza, je privozil za njim nek javni avto in ga podrl. Dočim jo je šofer, ne meneč se za posledice svoje nerodnosti, naglo odkuril z avtomobilom, so navzoči ljudje prenesli dečka v bližnjo lekarno, odkoder je bil po prvi pomoči prepeljan v mestno bolnišnico. Ker pa rane, ki jih je zadobil na glavi, k sreči niso bile nevarne, je bil Sumudin nato prepuščen domači oskrbi.

Uporni Kitajec.

Predsinonjim sta dva policijska agenta ustavila v neki gostilni v ulici Giulia kitajskega kramarja, ki je prodajal razno drobnarijo, in ga vprašala po dovoljenju za izvrševanje kramarske obrti. Toda Kitajec ne samo da ni hotel pokazati zahtevane listine, ki jo sploh ni imel, temveč je začel psovati varnostna organa ter se upr ar etaciji. Vendar pa sta ga agenta končno ukrotila. Sedaj si Kitajec, po imenu Yen-Tsen-Ten, hladi vročo kri v zaporu.

Vesti z Goriškega

LJUDSKO GLEDIŠČE — TRG. DOM

Jutri, na velikonočni ponedeljek, se na splošno željo ponovi sijajna in zadnjič tako krasno uprizorjena Molnarjeva komedija v treh dejanjih »Vrag«. Gotovo ne bo hotel nihče zamuditi te zadnje prilike, da bi si ne ogledal te imenitne igre iz svetovne literature. Opozarja se, da se igra tokrat igra zadnjič. Privoščimo si torej prave dušne hrane in pristnega velikonočnega razvedrila. — Pri predstavi za odrom svira orkester Glasbene Matice. Režira Košuta. Začetek točno ob 16. uri.

IZVOZ ŠPARGELJNOV

Mestni tržni nadzornik naznanja, da morajo imeti špargeljni za izvoz enotno dolžino od 18—25 cm in ne smejo biti mešani z drobnimi špargelji, takezvano špargino. Za domači konsum se lahko pod 18 cm, ne smejo pa presegati 25 cm dolžine. Ta odredba se bo strogo kontrolirala; našim kmetom pa priporočamo, naj se držijo teh navodil, da se izognejo morebitnim nepravilnostim.

Industrijalno-trgovsko združenje

sporoča, da bodo v torek, 6. t. m., vse trgovine odprte ter da se ves ta dan smatra kot navaden delavnik.

V mesecu septembru, istočasno s petim mednarodnim cestnim shodom se odprvi v Milanu na prostoru vzorčnega sejna mednarodna cestna razstava. Vse one trdnice, ki so zainteresirane pri cestnih delih, se lahko obrnejo po boljša pojasnila glede organizacije razstave kakor tudi glede zadev, ki se bodo obravnavale na omenjenem skhodu, na goriško-trgovsko zbornico.

VRTOJBA.

Leta 1908, ko so se zbrali vsi vrtjbenki kolesarji v svoje društvo, je Vrtjba vedno prvačila na kolesarskem polju in tako je tudi ostala do danes. Po razpustitvi Kolesarskega društva »Vrtjba« se je zbralo par mladih agilnih ljudi ter ustanovilo Sp. Kl. »Jadrana« ki na kolesarskem polju vrši vse obveznosti bivšega društva. Tudi letos priredi na velikonočni ponedeljek svojo drugo dirko za kupo »Jadrana« ki si jo je lansko leto priporil S. K. »Jadrana«.

Lansko leto se je dirke udeležilo lepo število društev, zastopanih po svojih najboljših dirkačih. Kot prvi se je lansko leto prijavil bratski klub »Val« iz Barkovlj, ki se je tudi letos prijavil po svojih dirkačih, ki bodo nosili barve »Vala« po našem Goriškem. Lansko leto so se prijavila tudi druga naša bratska društva, kot Sportno društvo »Adrija« iz Trsta, Mladinsko društvo »Prosveta« iz Opčin, Telovadno društvo »Postojna« Društvo Kobard, i. t. d.

Tudi letos kaže, da bo zanimanje za to kolesarsko dirko veliko, ker se sodi po vpisanih dirkačih. Pravilnik dirke za kupo »Jadrana« je bil objavljen v Edinosti dne 31. p. m., kar naj vsakdo upošteva. Dirka se za kupo, do katere posameznik nima pravice, pač pa društvo, katerega član je dirkač po pravilniku. »Jadrana« pa je razpisal 7 daril, in sicer 1 darilo medaljo verjelasto, 1-2-3-4-5-6. srebrno svetinjo, sedva samo za dirkače došle v maksimalnem času. Odhod dirke ob 9. uri predpoludne.

Ob 2 popold. bo društvo nudilo vsem, ki se zanimajo za telovadbo, izreden užitek na tem polju, nastopi namreč na igrišču S. K. »Jadrana« br. Telovadno društvo »Gorica«. Odsek Sp. K. »Jadrana« ter bratsko društvo Vipava iz Milna. Zatorej v ponedeljek, meščani, ven iz mesta in okoličani naj

isti dan žrtvujejo par ur ter posetijo igrišče Jadrana. Zdravo!

KEMPOLAJ.

Kakor je bilo že svoječasnno javljeno priredi izobraževalno in pevsko društvo »Razvoj« na belo nedeljo 11. aprila točno ob 15. veselico na dvorišču g. Ivana Kosmina s sledečim sporedom:

1. Italijanska deklamacija. 2) Gregorčič: »Jefteva prisega« deklamac. 3) Schwab: »Vasovalec«, poje meš. zbor. 4) Aljaž: »Opomin k veselju«, poje meš. zbor. 5) »Damo-klejev meč«, burka enodejanka. 6) Lajovic: »Pastirski«, poje meš. zbor. 7) »V posredovalnici«, šalolgra v 1 dejanju.

Po igri javen ples. V slučaju slabega vremena se vrši veselica prihodnjo nedeljo. Sedeži L. 4.— Stojišča L. 2.— Ker je čisti dobiček namenjen izpopolnitvi društvene knjižnice, vabi k čim večji udeležbi — Odbor.

RENČE

V nedeljo, dne 11. aprila t. l. ob 4. uri popoldne uprizori »Bratno in pevsko društvo Svoboda« nadvse zabavno veseligo »Automobilist«.

Iz tržaške pokrajine
NABREŽINA

Dramatični odsek J. L. K. v Nabrežini naznanja, da se uprizoritev »Kri-voprisežnika«, ki bi se imela vršiti na velikonočni ponedeljek, vsled raznih zaprek ne bo vršila. — Odbor.

MALI OGLASI

KROGLE iz amerikkanskega lesa prodaja strugar Čebič, via R. Timeus 7. 485

ŠPAGO, vrvi, vsake vrste, dobite po najnižjih cenah pri tržki Kolar. Pošilja tudi na deželo. Trst, via Commerciale št. 2. 484

ŽIVINOREJCI na Opčinah, Banah, Konkolu vas opozarjam da imam zopet bika, plemenjaka, švicarske pasme. Karel Danev, predsednik društva goveje živine na Opčinah št. 95. 481

STANOVANJE v tržaški okolici, z lepim razgledom, dve lepi sobi, kuhinja in shramba, se odda v najem za poletni čas. Naslov pri upravnistvu. 482

GOSPODINE, večje vezena perila na stroj se iščejo za takoj. Via Ireneo Croce 10. 483

LASTNIK trgovine, z lastno delavnico za izdelovanje perila išče posojila L. 25.000 v svrhu povečanja. Kapital zajamčen s opremo in stroji. Ponudbe v nemškem ali slovenskem jeziku pod »Posojilo« na upravnistvu. 479

ZA PIRHE, želi dama 40 let znanje z mornarjem, od 40—50 let. Udovec brez otrok ni izključen. Ponudbe pod »Trst« do 30. aprila na upravnistvu. 480

ZALOGA šivalnih strojev, dvokoles, in vse v to svrhu spadajoča dela ima Lado Petrič, mehanik, Trnovo, Il. Bistrica. 476

EDOR HOŠE dobro vino piti, ga mora v Trnovem pri Grilju kupiti. 477

STANOVANJE s skladiščem se odda 24. maja. Scuola nuova 22. 478

POMLADNO ZDRAVLJENJE. Smiljoed Trpoški sok izdelan v lekarni Castellannovich, Trst via Giuliani 42, posebno priporočljiv za starejše proti poapnenju žil, revmatizmu in vsem drugim boleznim, ki izhajajo iz krvi, ker vsebuje joduro in je vsled tega izborna čistilo in krepilno sredstvo. Popolno zdravljenje 6 steklenic. Steklenica stane L. 11. Dobiva se samo v lekarni Castellannovich. 372

MOTOCIKLI Guzzi - Ariel - Harley-Davidson, modeli 1926, najpopolnejši. Takojšnje oddaje. Obiščite izključno zastopstvo Cremascoli - S. Giacomo in monte št. 20. 157

SESALKO za vino, s skoraj novimi cevmi, prodaja po ugodni ceni. Quagliata, Gorica, via Salcano 21. 435

ŠIVALNI STROJ Linksarm »Singer« za čevljarje, skoraj nov in popolnoma nov šivalni stroj, tudi za vezenje, »Köhler«, se prodaja pod ugodnimi pogoji pri mehaniku: Steyskal, Tolmin. 445

VELIK TURISTOVSKI HOTEL na Gorenjskem, moderno opremljen, z vrtom, nasadom in lepimi gospodarskimi poslopji se vsled bolezni poceni prodaja. Ponudbe pod šifro »Planina« na upravnistvu. 466

PRNI SIRUP priporočljiv proti kroničnemu kašlju in bronhijalnemu afekcijam. Steklenica za odrasle L. 7.50, za otroke L. 5.— Dobiva se samo v lekarni Castellannovich, Trst, Via Giuliani 42. 389

KAPITALI, večji, na razpolago. Kupujem obširna zemljišča in hiše. Podrobne ponudbe pod »Kapital« na upravnistvu. 474

ELIZIR CHINA. Jako okusen. Vzbuja tečnost in je najboljšo zdravilo proti žlednim šibkostim in za rekonvalescen-co. Steklenica L. 6.— Dobiva se samo v lekarni Castellannovich, Trst, Via Giuliani 42. 386

GLASOVIRJE, harmonije, orkestrone itd. v vsakem stanju popravlja in uglašuje Pečar, Gorica, via Corno 17, II. 94

G. DOLLINAR, Trst, Via Ugo Polonio št. 5 (prej Via Bacchi) Telefon 27-81, uvoz iz-voz. Velika zaloga papirja za zavijanje, pisalnega i. t. d. papirnatih vretic ter valčkov raznih velikosti lastnega izdelka. 191

ŽIVINOZDRAVNIŠKA SREDSTVA proti vsaki živalski bolezni se dobijo v lekarni Castellannovich, Trst, Via Giuliani 42 387

BABICA, avtorizirana, sprejema noseče, Govori slovensko. Slavec, Via Giulia 29. 290

KIROMANT v ulici Pietà 12, vrata 6, pove srečo, preteklost in bodočnost življenja. 1583

BABICA, avtorizirana, diplomirana, sprejema noseče. Adele Emerschitz-Sbalzero, Farneto 10 (podaljšana Ginnastica), lastna vila, telefon 20-64. 220

VODA »DELL'ALABARDA« PROTI IZPADANJU LASI. Vsebuje kinin in je vsled tega posebno priporočljiva proti prhljaju in za ojačenje korenin. Steklenica po L. 6 se dobiva samo v lekarni »Castellannovich« Trst, Via Giuliani 42. 367

Poslano*)

ZAHVALA.

Podpisani Josip Lovrenčič iz Harij št. 10, se zahvaljuje g. Ravniku, generalnemu zastopniku zavarovalnice L'UNION v Gorici, Via Barzellini 2, ter zastopniku g. Franc Kegoju v Trnovem, ker vkljub temu da sem bil prenikzo zavarovan, sem bil točno in kulantno izplačan, brez vsakega odbitka, za mojo vsled požara v Harijah dne 25. marca 1926 poškodovano poslopje, vsled česar to zavarovalnico vsem najtopleje priporočam.

Jožef Lovrenčič, l. r.

Rogaška Slatina najbolj renomirano zdravilišče proti boleznim želodca, čreves, mehurja, žolčnih kamnov, ledvic in jeter. Izven glavne sezone izredne, nizke cene. Zahtevajte prospekte. (391)

*) Za članke pod tem naslovom odgovarja oseba ali toliko kakor na zakon velja.

NAZNANILO

Sl. občinstvu naznanjam, da sem prevzel ŽGANJARNO

pri Sv. Jakobu, vogal ul. S. Marco.

Bogata zaloga finejših ter navadnih likerjev, bodisi na drobno ali v steklenicah.

Cene zmerne!

Za obilen obisk se priporočam

(869) Ivančič Joško, lastnik.

in sicer dognati rudninske, rastlinske in živalske pomožne vire.

Predno pa je Cir Smith dal znamenje za odhod, se je le enkrat obrnil k tovarišem ter rekel s svojim mirnim in resnim glasom:

»Tu pred vami leži sedaj košček zemlje, je začel, zemlje, na katero nas je vrgla roka Vsemogočnega. Tukaj bomo morda dolgo časa živeli. Morda nas reši kak nepričakovana pomoč, če bi slučajno kakaladja... pravim slučajno, ker ta otok je premajhen in ne nudi ladjam bogve kako varnih pristanšč. Bojazen, da leži naš otok zunaj plovnih cest, t. j. preveč južno od ladij, ki obiskujejo otočja Tihega vlemorja in preveč severno za one, ki plovejo okoli Cap Horna v Avstralijo, je zelo upravičena. Ne maram vam zakrivati našega položaja...

— In prav imate, ga je prekinil poročevalec. Govorite z močmi, ki imajo zaupanje v vas in na katere smete računati. — Ali ne, prijatelj?

— Jaz vas bom vedno ubogal, gospod Cir, je rekel Herbert ter prijel inženirjevo roko.

— Vi ste moj gospod, vselej in povsod! je vzkliknil Nab.

Alojzij Durjava v svojem in v imenu sorodnikov javlja tužno vest, da je danes ob 11.30 po kratki in mučni bolezni v starosti 54 let preminula njegova ljubljena soproga

ROZALKA

Pogreb, nepozabne pokojnice se bo vršil na Velikonočni ponedeljek ob 16 iz hiše žalosti na pokopališče pri Sv. Ivanu.

RAKITNIK, dne 3. aprila 1926.

Skladišče

Pohištva

dunajskega in lastnega izdelka po konkurenčnih cenah s prodajo na drobno in debelo

Semolich & C.

Via Cecilia De Rittmeyer št. 1.

(Palača Rittmeyer)

vogal via C. Ghenga št. 12

Zavod „JACKSON-ROYLE“

VIA SILVIO PELLICO 6 (Piccolova palača) TELEFON 40-65

Od 6 aprila (torek) do 10 aprila (sobota) začnejo novi tečaji

ANGLEŠČINE

Pojasnila in vpisovanja dnevno od 8 do 22

Zdravilišče Rogaška Slatina

Najlepše in najbolj moderno urejeno zdravilišče kraljevine SHS

Svetovnoznani zdravilni vrelci:

„Tempel“ „Styria“ „Donat“

Zdravljenje vseh žledodčnih in črevesnih bolezni, bolezni srca, ledvic in jeter

Sezona: MAJ - SEPTEMBER

Cene zmerno. - V pred in posazoni znaten popust. - Koncertira vojaška glasba. Največja udobnost. - Radio. - Prometne zveze ugodne.

Zahtevajte prospekte!

Ravnateljstvo zdravilišča ROGAŠKA SLATINA.

PODLISTEK

JULES VERNE: (43)

Skrivnostni otok

Se eno vprašanje je bilo važno za bodočnost brodolomnikov.

Ali je bil otok obljuden?

Poročevalec je začel vprašanje. Po pozornem promatranju vseh posameznih delov zemlje so naši potopniki prišli do sklepa, da je otok skoraj gotovo neobljuden.

Nikjer ni bilo znamenja človeške roke, nobenega selišča ne koč, nikake ribiške naprave ob obali. Od nikoder se ni vil v nebo dim, ki bi izdajal prisotnost človeka. Seveda so bili opazovalci kakih trideset milj daleč od skrajnih točk, t. j. od repastega konca, ki se je raztezal proti jugozapadu, in celo za Pencroffove oči je bila ta razdalja prevelika, da bi mogel jasno razločiti človeško bivališče. Tudi niso mogli dvigniti zelene zavese, ki je pokrivala tri četrtine otoka, ter dognati, če se kje skriva človeško selišče. V splošnem pa pre-

bivajo stanovanjci otokov Tihega oceana samo ob obali, ki je bila pa tu popolnoma zapuščen.

Za sedaj so morali pač smatrati otok za neobljuden.

Morda pa so prihajali včasih semkaj stanovanjci sosednih otokov? Tudi na to vprašanje je bilo kaj tekoč odgovoriti. V obsegu petdesetih milj ni bilo mogoče ujeti nobene zemlje. Petdeset milj pa morejo malajski čolni kakor tudi polinezijske piroge z lahko pot preplavati. Vse je bilo odvisno od položaja otoka, ki je bil morda osamljen sredi Tihega oceana, ali pa je ležal v bližini kakakega otočja. Ali se bo Cir Smithu posrečilo dognati njegovo zemljepisno lego, t. j. zemljepisno širino in dolžino brez potrebnih priprav? To je bilo pač težko. V sedanjih negotovosti je bilo vsekakor dobro, da so bili pripravljeni na morebitne napade domačinov.

Razgledali so si otok natanko, določili njegovo obliko, reliefno sliko s približnim merilom so imeli, izračunali njeno razsežnost ter spoznali gorovje in vodovje. Porazmestitev gozdov in neobrastlih ploskev je poročevalec narisal vsaj v približnih obrisih. Sedaj je bilo treba misliti na pot, navzdol in raziskovati zemljo s treh vidikov,

in sicer dognati rudninske, rastlinske in živalske pomožne vire.

Predno pa je Cir Smith dal znamenje za odhod, se je le enkrat obrnil k tovarišem ter rekel s svojim mirnim in resnim glasom:

»Tu pred vami leži sedaj košček zemlje, je začel, zemlje, na katero nas je vrgla roka Vsemogočnega. Tukaj bomo morda dolgo časa živeli. Morda nas reši kak nepričakovana pomoč, če bi slučajno kakaladja... pravim slučajno, ker ta otok je premajhen in ne nudi ladjam bogve kako varnih pristanšč. Bojazen, da leži naš otok zunaj plovnih cest, t. j. preveč južno od ladij, ki obiskujejo otočja Tihega vlemorja in preveč severno za one, ki plovejo okoli Cap Horna v Avstralijo, je zelo upravičena. Ne maram vam zakrivati našega položaja...

— In prav imate, ga je prekinil poročevalec. Govorite z močmi, ki imajo zaupanje v vas in na katere smete računati. — Ali ne, prijatelj?

— Jaz vas bom vedno ubogal, gospod Cir, je rekel Herbert ter prijel inženirjevo roko.

— Vi ste moj gospod, vselej in povsod! je vzkliknil Nab.

— Kar se mene tiče, je izjavil mornar, naj se ne imenujem več Pencroff, če ne bom napravil, karkoli mi boste naložili, gospod Smith, in če hočete, napravimo iz tega otoka majhno Ameriko! Sezidali bomo mesta in železnice, postavili brzojav in nekega lepega dne, ko bo otok popolnoma izpremenjen, urejen in obdelan, ga poklonimo Zvezni vladi. Samo eno željo imam...

— In ta bi bila? je vprašal poročevalec. — Da se ne smatramo več za brodolomnike, ampak za naseljence, ki so prišli semkaj, da ustanove kolonijo!

Cir Smith se sicer ni mogel vzdržati smeha, vendar pa je bil mornarjev predlog enodušno sprejet. Nato se je zahvalil za izkazano mu zaupanje in pristavil, da računa na odločnost tovarišev kakor na pomoč božje previdnosti.

»Torej, naprej, h kamionom! je vzkliknil Pencroff.

— Se trenotek, prijatelj, je rekel inženir; zdi se mi potrebno, da krstimo otok, rde in predgorja ter rečico, ki jo vidimo pred seboj.

— Imenitno, je rekel poročevalec. To nam bo v bodoče olajšalo vse ukrepe, ki jih bomo sklenili.

— Resnično, je potrdil mornar, to je že nekaj, če moremo reči, kam naj gremo in odkod prihajamo. To bo vzbudilo v nas pojm domovine, ki jo zdaj imamo.

— Kakor na pr. kamini, je pripomnil Harbert.

— Popolnoma pravilno! je odgovoril Pencroff. Že to ime nam je napravilo bivališče prijetnejše, in jaz sam sem prišel na to ime. Ali obdržimo ime »Kamini«, go, spod Cir?

— Ko ste že tako krstili naše bivališče, naj ostane pri tem!

— Dobro! Tudi z izbiranjem ostalih imen bomo kmalu gotovi, je nadaljeval mornar, ki je imel zdaj besedo. Postopajmo kakor Robinson, katerega zgodbo mi je Harbert čital, in dajmo na primer sledeča imena: »Zaton božje previdnosti«, »Kitasti rtič«, »Cap prevarane nade«...

— Ali pa uporabimo imena gospoda Smitha, Spilletta, Naba...

— Moje ime! je vzkliknil Nab in pokazal svoje bleščeče zobe.

— Čemu ne? je odgovoril Pencroff, »Nabov pristan« in »Gedeonov rtič« se prav lepo sliši.

